Stenogrammid

XIII Riigikogu, III Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 12.01.2016, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine
1. 10:04 Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (139 SE) teine lugemine
2. 10:40 Riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (89 SE) esimene lugemine
3. 11:41 Lesepensioni seaduse eelnõu (110 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Tere hommikust, head kolleegid! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 1. töönädala teisipäevast istungit. Kas kolleegidel on soov anda üle arupärimisi ja eelnõusid? Palun, Andres Herkel!

10:01 Andres Herkel
Austatud juhataja! Austatud kolleegid, Riigikogu liikmed! Vabaerakonna fraktsiooni nimel on mul meeldiv võimalus tõstatada taas teema, mis on seotud valimisõigusega ja valimisnimekirjade avatuks muutmisega. Mäletatavasti puudutas esimene eelnõu, mille Vabaerakonna fraktsioon Riigikogu menetlusse esitas, Riigikogu valimise nimekirjade avatuks muutmist. See eelnõu sai esimesel lugemisel 28. mail Riigikogus üksmeelse toetuse. Nüüd on ta põhiseaduskomisjonis seisma jäänud, kuid nagu me oleme aru saanud, on sellisel põhimõttel laialdane toetus. Välja on jäänud aga see, et meil on ka kohalikel valimistel nimekirja alusel valimise element. Praegu puudutab see üksnes Tallinna kui suurimat omavalitsust, kus on kaheksa ringkonda ja on erakondade üldnimekirjad. Valimistulemuse kokkuarvutamisel ei mängi saadud hääled kompensatsioonimandaatide puhul siin isegi mitte seda rolli mis Riigikogu valimistel. Kui me tahame olla järjepidevad, siis tuleks see probleem ära lahendada. Eeldades, et meie esimene eelnõu Riigikogu valimise kohta saab peagi seaduseks, tuleks samas võtmes kindlasti muuta ka kohaliku omavalitsuse valimise seadust. Annan üle sellekohase eelnõu ja loodan selle peatset menetlemist.

10:03 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Rohkem eelnõude ega arupärimiste üleandmise soove ei ole. Olen juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu ja Riigikogu juhatus tegeleb sellega kodu- ja töökorra seaduse järgi.
Head kolleegid, nüüd teated. Täna pärast täiskogu istungi lõppu valitakse siin istungisaalis Parlamentidevahelise Liidu (IPU) Eesti rühma asepresident. Valimistel palutakse osaleda kõikidel Riigikogu liikmetel. Head kolleegid, te kõik olete hääleõiguslikud liikmed.
Palun teeme kohaloleku kontrolli!
Kohaloleku kontroll
Kohal on 82 Riigikogu liiget, puudub 19.
Enne kui me läheme päevakorrapunktide juurde, on üks täpsustus. Tänases teises päevakorrapunktis, Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 89 esimesel lugemisel, teeb algatajate nimel ettekande Riigikogu liige Mailis Reps.

1. 10:04 Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (139 SE) teine lugemine

10:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on põhiseaduskomisjoni algatatud kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 139 teine lugemine. Ettekandja on põhiseaduskomisjoni liige Andre Sepp. Palun!

10:04 Andre Sepp
Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Teie ees on kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 139 teine lugemine. Olgu lühidalt üle korratud, et selle seaduseelnõuga soovime muuta kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadust, rahvastikuregistri seadust ja tsiviilkohtumenetluse seadustikku.
Annan teile ka ülevaate põhiseaduskomisjonis toimunud teise lugemise arutelust. Komisjoni istungil, mis toimus 14. detsembril 2015. aastal, arutasime eelnõu 139 teise lugemise temaatikaga seotud küsimusi. Saime ülevaate, et kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 139 läbis esimese lugemise eelmise aasta 9. detsembril, muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 11. detsember kell 16. Tähtajaks laekus üks muudatusettepanek Eesti Keskerakonna fraktsioonilt. Soovitakse muuta § 5 lõike 5 teksti ja sõnastada see järgmiselt: "Kandideerimisõigus on igal hääleõiguslikul Eesti kodanikul ja Euroopa Liidu kodanikul, kes on kandidaatide registreerimise viimaseks päevaks saanud 18-aastaseks ja kelle püsiv elukoht asub hiljemalt valimisaasta 1. augustil vastavas vallas või linnas." Muudatusettepaneku esitaja esindaja selgitas, et selle ettepanekuga soovitakse anda vähemalt 16-aastastele noortele lisaks hääletamisõigusele ka õigus kandideerida kohaliku omavalitsuse volikogusse. Põhjendus oli, et kui noori usaldatakse hääletama, siis peaks usaldama neid ka kandideerima ning volikogu töös osalema.
Ettepanek pandi komisjonis hääletusele. Selle poolt hääletas 3 ja vastu 5 komisjoni liiget ning erapooletuid oli 1. Seega oli komisjoni otsus jätta ettepanek arvestamata.
Menetluslike otsustena tehti ettepanek võtta eelnõu täiskogu 12. jaanuari päevakorda, teine lugemine lõpetada, saata eelnõu kolmandale lugemisele, kui teine lõpetatakse, ja teha ettepanek viia läbi eelnõu lõpphääletus. Otsused langetati konsensusega.
Niipalju ülevaatlikult komisjonis toimunud arutelu kohta, mis teatavasti, head kolleegid, on ju kordusaruteluna siin saalis. Soovin koos teiega hinnata Eesti põhiseaduslikku korda ja loodan, et toetate seda seaduseelnõu. Aitäh!

10:08 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, austatud kolleeg! Teile on ka küsimusi. Tarmo Tamm, palun!

10:08 Tarmo Tamm
Aitäh, juhataja! Hea komisjoni esindaja! Kas komisjon sisuliselt ka kuidagi analüüsis, miks see siis nii on, et valida võid, aga kandideerida ei tohi? Miks noori nii ebavõrdselt käsitletakse, et autot juhtida ei tohi, perekonda luua ei tohi, aga valida tohib? Kas oli ka sisuline arutelu või toimus ainult hääletamine?

10:09 Andre Sepp
Sellel komisjoni istungil toimus hääletamine. Ma juba mainisin, et tegemist on kordusaruteluga. Kuna põhiseaduses muudatuse teha on otsustanud kaks järjestikust Riigikogu koosseisu, siis on need arutelud tõesti siin saalis juba olnud. Kaks koosseisu on otsustanud praegu põhiseadust selliselt muuta. Komisjoni arutelude protokollist võib ju ka järele vaadata, et peamine on siiski anda praegu noortele valimisõigus ja mitte kiirustada veel kandideerimisõiguse andmisega. Seda on toetanud ka noorteorganisatsioonid ja laiem avalikkus.

10:09 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Märt Sults, palun!

10:09 Märt Sults
Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Millised 16-aastaste noorte hordid on nõudnud hääletamisõigust ja on nõus loobuma kandideerimisõigusest? Kas teil on ka mingeid arve või on lihtsalt tagatoaarvutused või muud sellised asjad? Mina nagu ei ole siin 16-aastaseid lippudega lehvitamas näinud. Kooliinimesena ma tean, et 8., 9. ja 10. klassi lapsi see värk eriti ei koti.

10:10 Andre Sepp
Aitäh! Ma ei soovi kommenteerida teie repliike, aga arutelud on siin saalis peetud ja põhiseaduskomisjon on eelmise koosseisu ajal kogunud arvamusi mitmelt organisatsioonilt, nii kohalikke omavalitsusi ühendavatelt organisatsioonidelt kui ka noorteorganisatsioonidelt. Koos ongi jõutud otsusele teha meie põhiseaduses selline muudatus.

10:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Märt Sults, palun!

10:11 Märt Sults
Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Kui te tunnete diferentsiaalpsühholoogiat ja kõiki teisi selliseid asju, siis te teate, et 16-aastased on hilispuberteedieas. Kas te ei ole selle peale mõelnud, et võite kutsuda esile väga äärmuslikke liikumisi?

10:11 Andre Sepp
Kindlasti ma ei jaga teie arvamust, et Riigikogu täiskogus vastu võetud otsused, ka need, mis muudavad riigi põhiseadust, peaksid kuidagi õõnestama riigi julgeoleku aluseid või suunama mingisugusele teie nimetatud äärmuslusele. Samasuguseid kogemusi on Euroopas küllaldaselt ja need on siiski olnud positiivsed. See on andnud ka meile kindlust.

10:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Toomas Vitsut, palun!

10:12 Toomas Vitsut
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Põhiseaduse muutmine on väga tõsine samm. Kas te olete kindel, et see otsus on ikka piisavalt läbi kaalutud?

10:12 Andre Sepp
Osalenud nii eelmises kui ka praeguses Riigikogu koosseisus kõnealuse küsimuse aruteludes ja menetluslikes protsessides, olen ma põhiseaduskomisjoni ettekandjana kindel, et tegemist on õige otsusega.

10:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Andrei Novikov, palun!

10:12 Andrei Novikov
Aitäh! Austatud ettekandja! Ega te ei karda, et see otsus gümnaasiumiharidust liialt politiseerib?

10:12 Andre Sepp
Aitäh küsimuse eest! See arutelu on siin juba olnud. Ma isiklikult ei arva, et see liialt politiseeriks. Kui praegused gümnaasiumiõpilased lõpetavad gümnaasiumi, siis on nad 17–18-aastased. Ma olen ka ise käinud ühiskonnaõpetuse tunde andmas ja võin kinnitada, et nende n-ö orienteeritus poliitikamaastikul on oluliselt paranenud. Nii et ma ei jaga teie arvamust, et see muudatus võiks liialt politiseerida.

10:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Tarmo Tamm, palun!

10:13 Tarmo Tamm

Ma küsin veel täiendavalt. Ma olen ka selle põhiseaduse muutmise etapi läbinud ja olin muidugi muudatuse vastu. Aga ma küsin, kas kandideerimisõiguse välistas vajadus põhiseadust muuta või välistas selle komisjon, st praegusel juhul Riigikogu.

10:13 Andre Sepp
Vabariigi põhiseaduse § 156 ütleb, et kohaliku omavalitsuse esinduskogu on volikogu, kes valitakse vabadel valimistel neljaks aastaks. Seadusega võib volikogu volituste perioodi lühendada seoses kohaliku omavalitsuse üksuse ühinemise või jagunemisega või volikogu tegutsemisvõimetuse tõttu. Nii et selles mõttes annab põhiseadus õiguse valida kohalikel valimistel.

10:14 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Olga Ivanova, palun!

10:14 Olga Ivanova
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Kas teile ei tundu, et võimalusega valida peaks kohalikel valimistel kaasnema ka võimalus oma kandidatuur esitada? Mispärast te loobusite sellest variandist, mille järgi noortel oleks võimalus esitada ka oma kandidatuur, mitte ainult kedagi valida?

10:15 Andre Sepp
Aitäh! See on samuti juba mitmel korral arutatud teema. Riigikogu on otsustanud muuta põhiseadust nii, et hääleõiguslik on Eesti kodanik, kes on saanud 16 aastat vanaks. See küsimus, kas 16-aastane võib ka kandideerida, on läbinud aruteluringi, kuid ettepanek ei leidnud vajalikku toetust. Leiti, et me alustame Eesti demokraatia tugevdamist sellest, et kaasame noori kohalikesse omavalitsustesse, kohalikesse volikogudesse. Nii et nad saavad hääletamise kaudu valida kohaliku omavalitsuse volikogu, aga mitte veel ise sinna kandideerida. Võimalik, et see aeg, kus nad saavad ühtlasi kandideerida, saabub Eestis ka ühel hetkel.

10:16 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Valeri Korb, palun!

10:16 Valeri Korb
Aitäh! Hea kolleeg! Paar kuud tagasi kohtusin programmi "Meie riik" raames siin kõrval ruumis lastega. Esitasin neile küsimuse, kas nad lähevad hääletama ja kas nad tahavad seda teha. Hämmastav oli see, et kui ma palusin tõsta käsi neil, kes tahaksid seda teha, siis 40–45-st lapsest ainult paar tõstsid käe ja said aru, millest üldse jutt käib. Minu küsimus on selline: kas sulle ei näi, et nii nagu kunagi varem pidi valimistulemus olema 99,9%, me sunnime nüüd 23 000 – 24 000 inimest minema valimiskasti juurde ja hääletama?

10:16 Andre Sepp
Aitäh! Kindlasti vajab ka demokraatia riigis arendamist. Kui te vaatate valimistel osalemist kogu taasiseseisvusaja jooksul, siis on see olnud pidevas tõusutrendis. Järelikult üha rohkem inimesi siiski osaleb valimisprotsessis, et teostada oma põhiseaduslikku õigust. Ma olen ka kohtunud noorte inimestega ja olen nõus, et arvamused lähevad nende hulgas lahku. Kui niimoodi eksprompt küsida, et mida te arvate, siis on nii vastu- kui ka pooltargumente. Minule on rohkem jäänud kõlama pooltargumendid nendelt noortelt, kes tõesti on avaldanud soovi kaasa rääkida selle valla või linna elus, kus nad elavad ja kuhu nad kavatsevad võib-olla ka oma kodu rajada. Mulle on jäänud kõrvu nende soovid. Ma jagan seda mõtet, et noori tuleb kohaliku omavalitsuse volikogu valimisel rohkem kaasata ja siis võib-olla saavadki nendest ühel hetkel ka volikogusse kandideerijad.

10:18 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Peeter Ernits, palun!

10:18 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Alla 18-aastasi noori loetakse piiratud teovõimega inimesteks, nii nagu on ka nõrgamõistuslikud, vaimuhaiged ja teised psüühikahäirete all kannatajad. Kust see veelahe läheb? Te tahate piiratud teovõimega inimestele anda võimaluse valida, aga kandideerida nad nagu ei saa. Kust see piir jookseb?

10:18 Andre Sepp
Aitäh! Selle piiri määravad sama seaduseelnõuga tehtavad rahvastikuregistri seaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatused, kus kohus saab ka 16–17-aastase isiku tunnistada valimisõiguse osas teovõimetuks. Juhul kui kohalikul omavalitsusel või ükskõik kellel, avalik-õiguslikul institutsioonil või kodanikul on kahtlus, et tegemist on valimisõiguse osas teovõimetu isikuga, siis on õigus pöörduda kohtu poole ja kohus otsustab, kas tunnistada see inimene valimisõiguse osas teovõimetuks. Nii et see risk on sellega maandatud.

10:19 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Erki Savisaar, palun!

10:20 Erki Savisaar
Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma küsin ikkagi uuesti: kui Riigikogu otsustaks nüüd anda 16- ja 17-aastastele ka kandideerimisõiguse, kas see läheks siis vastuollu põhiseadusega?

10:20 Andre Sepp
Aitäh, hea küsija! Eesti Vabariigi põhiseaduse § 57 ütleb, et hääleõiguslik on Eesti kodanik, kes on saanud 18 aastat vanaks. Vastasel juhul ... (Vahelehüüe: kuidas siis 16-aastased saavad hääletada?) Kuidas? Ma palun vabandust, see on põhiseaduse § 156, mis ütleb, et kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduses ettenähtud tingimusel hääleõiguslikud omavalitsuse maa-alal püsivalt elavad isikud, kes on vähemalt 16 aastat vanad. Paragrahv 57 oli see, mida muudeti. Paragrahv 156 ütleb selgelt, olgu veel kord üle korratud, et kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel on seaduses ettenähtud tingimustel hääleõiguslikud selle omavalitsuse maa-alal püsivalt elavad isikud, kes on vähemalt 16 aastat vanad.

10:21 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Martin Repinski palun!

10:21 Martin Repinski
Aitäh, austatud eesistuja! Austatud ettekandja! Kas on mõeldud lisameetmetele, et välistada noorte poliitilist mõjutamist, kui antakse selline õigus? Näiteks, kui kooliõpetajad neid mõjutavad.

10:21 Andre Sepp
Aitäh! Kõiki rikkumisi ei saa ju mitte kunagi välistada. Ühiskonnas on aga meie kõigi ühine kohustus hoolitseda selle eest, et me jälgiksime nii põhiseaduslikku korda kui ka muid seadusi ja minimeeriksime teie nimetatud kallutamist politiseeritusele või mõnel teisel moel mõjutamist. Usun, et arenenud Eesti riigi õiguskorda järgides saame selle riski minimeerimisega hakkama.

10:22 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Andrei Novikov, palun!

10:22 Andrei Novikov
Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Kas te olete ka analüüsinud, kui mitut inimest, kes vaimuhaiguse, nõrgamõistuslikkuse või muu psüühikahäire tõttu ei suuda kestvalt oma tegudest aru anda, võiks see hindamine, mis hakkab kohtus toimuma, puudutada? Kui suureks kasvab näiteks kohtu koormus? Kas teil on selliseid andmeid või analüüsitulemusi?

10:23 Andre Sepp

Aitäh, hea küsija! Täna on meil tegemist kordusaruteluga, aga sama sisuga eelnõu varasemate arutelude puhul küsisime neid andmeid nii Eesti Kohtunike Ühingult kui ka Sotsiaalministeeriumilt. Nende andmete järgi on selliseid inimesi 400–500. Täpselt ei oska seda arvu nimetada, sest tulevaste valimiste ajaks võib olukord ju muutuda, keegi ei tea, mis seis täpselt sellel ajal on. Praegu võib arvestada, et inimesi, kelle teovõimetust kohus arutama hakkab, on nii palju. Kindlasti toob see kaasa teatud kohtukulud, aga põhiseaduses on kirjas, et teovõimetus on üksnes kohtu otsustada. Me võime siin arutada ja komisjonis me tegelikult arutasimegi selle üle, kas otsustajaks võiks olla ka mõni muu, kohtuväline organ, aga kahjuks põhiseadus sellist võimalust ei anna.

10:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Mart Nutt, palun!

10:24 Mart Nutt
Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Põhiseadus eristab mõisteid "hääleõigus" ja "valimisõigus". Hääleõigus tähendab aktiivset valimisõigust ehk siis õigust hääletada, valimisõigus aga nii aktiivset kui passiivset õigust. Neid mõisteid on niimoodi tõlgendatud aastast 1992 ehk 23 aastat, kui see põhiseadus on kehtinud, ja sellest ajast, kui mina olen Riigikogus olnud. Praeguse debati järgi otsustades tundub mulle, et enam ei teata, et hääleõigus ja valimisõigus ei ole üks ja seesama. Kui me vaatame seda põhiseaduse muudatust, siis seal räägitakse 16-aastaste hääleõigusest, mitte valimisõigusest. Kas mingisugune tõlgendus või mingi seadus on senist arusaama muutnud?

10:25 Andre Sepp
Aitäh! Praegusel juhul on ka selles muudatuses, mida Riigikogu tahab teha, juttu siiski hääleõigusest. Järelikult me peaksime siis hakkama mõistetest üheselt aru saama, neid võib-olla täpsemini tõlgendama. Ma olen küsijaga täiesti nõus, et need on eri terminid. Põhiseaduse mõistes me räägime aga siiski hääleõiguslikkusest.

10:25 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Peeter Ernits, palun!

10:25 Peeter Ernits
Ma jätkan seda teemat. 29. detsembril saatis justiitsminister põhiseaduskomisjoni liikmetele kirja, kus on must valgel kirjas, et alla 18-aastased ei ole teovõimelised, koos vaimuhaigete, nõrgamõistuslike inimeste ja teise psüühiliste probleemidega inimestega on nad piiratud teovõimega isikud. Minu küsimus on jätkuvalt selline: kuna hääletamine kohalikel valimistel on ka tegu, kust siis ikkagi tuleb see vahe, et hääletada piiratud teovõimega inimesed võivad, aga kandideerida ei tohi?

10:26 Andre Sepp
Aitäh! Ma vastan veel kord, et see, kuidas teovõimet hääleõiguse ja valimisõiguse puhul käsitletakse, on ju tegelikult lahti kirjutatud ka tsiviilkohtumenetluse seadustikus ja rahvastikuregistri seaduses.

10:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Vladimir Velman, palun!

10:26 Vladimir Velman
Suur tänu, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Kas sa võiksid värskendada mu mälu, millistes Euroopa Liidu riikides on samasugune praktika? Kas on tehtud mingi analüüs, millised tagajärjed seal on olnud?

10:27 Andre Sepp
Aitäh! Ma jään praegu siin kõnepuldis teile vastuse võlgu, küll aga võin kinnitada, et saadan teile analüüsi, mille on teinud meie kantselei õigus- ja analüüsiosakond. Hetkel siin neid järeldusi peast tuletada ja esitada ei ole kohane, aga ma edastan teile selle analüüsi.

10:27 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jüri Adams, palun!

10:27 Jüri Adams
Aitäh, härra juhataja! Ma kuulan siin ja mul tekib igasuguseid küsimusi. Üks küsimus on, et kui see asi läheb niimoodi ja 16-aastased saavad hääleõiguse, kas see tähendab siis, et Eesti seaduste mõistes saavad nad täisteovõimelisteks inimesteks.

10:27 Andre Sepp
Aitäh! (Naerab.) Valimisõigust teostama asudes on nad teovõimelised isikud valimisõiguse osas.

10:28 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, austatud ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Kas kolleegidel on soovi pidada läbirääkimisi? Palun, Martin Helme!

10:28 Martin Helme
Aitäh, hea asespiiker! Lugupeetud kolleegid! Seda juttu on meil siin nüüd nii palju räägitud, et ma ei hakka pikemalt otsa rääkima. Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon teeb ettepaneku eelnõu menetlusest välja hääletada.

10:29 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Austatud ettepaneku tegija, ma küsin teie ettepaneku üle. Te olete oma ettepanekusse kirjutanud, et eelnõu tagasi lükata. Seda saab teha esimesel lugemisel, teisel lugemisel on võimalik lugemine katkestada. Palun, mis on teie sisuline tahe?

10:29 Martin Helme
Ma palun katkestada!

10:29 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Selge, ma saan aru, et tehtud on katkestamisettepanek. Palun esitada see ka kirjalikult! Kas on veel läbirääkimiste soovi? Ei ole.
Eelnõu kohta on esitatud ka üks muudatusettepanek, vaatame selle läbi. Muudatusettepaneku esitaja on Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Kadri Simson, palun!

10:29 Kadri Simson
Aitäh! Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada!

10:29 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Urve Tiidus, palun!

10:30 Urve Tiidus
Reformierakonna nimel palun enne hääletamist viis minutit vaheaega!

10:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Viis minutit vaheaega.
V a h e a e g

10:35 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Head kolleegid, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni muudatusettepaneku, mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 30 Riigikogu liiget, vastu oli 57 ja erapooletuid 4. Ettepanek ei leidnud toetust. Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon on teinud ettepaneku eelnõu 139 teine lugemine katkestada. Me läheme ka selle hääletuse juurde ... Martin Helme, palun!

10:36 Martin Helme
Palun fraktsiooni nimel kolm minutit vaheaega!

10:36 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kolm minutit vaheaega.
V a h e a e g

10:39 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Head kolleegid, panen hääletusele Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 139 teine lugemine katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Eelnõu poolt hääletas 33 Riigikogu liiget, vastu oli 57 ja erapooletuid 2. Ettepanek ei leidnud toetust. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 139 teine lugemine lõpetada ja me olemegi selle lõpetanud.

---

2. 10:40 Riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (89 SE) esimene lugemine

10:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Läheme edasi tänase teise päevakorrapunkti juurde ja alustame Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 89 esimest lugemist. Ettekandja on Riigikogu liige Mailis Reps. Palun!

10:40 Mailis Reps
Lugupeetud juhataja! Head kolleegid, Riigikogu liikmed! Lubage lühidalt tutvustada eelnõu 89. See on üsna lihtsa sisuga ja on teile varasemast ajast kindlasti juba tuttav. Tegemist on peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõuga. Sellega tahaksime tuua tagasi ühe toetuse, millel enne 2008. aasta kärbet oli meie ühiskonnas väga selgelt välja kujunenud sihtrühm. Nimelt põhjustab iga kooliaasta alguses lapsevanematele suurt peavalu see, kuidas oma lastele kõik kooliks vajalik ära varuda. Koolitarvete hinna tõusu teemal kirjutamine on juba saanud iga-aastaseks hobiks ajakirjanikele, kes püüavad siis kokku panna kõige odavama koolikoti ja sellise Eesti keskmise koolikoti. Kui lapsevanemate seisukohast vaadata, siis kuni 2008. aastani mängis tõepoolest üsna suurt rolli augustikuus koos teiste peretoetustega laekuv summa, millest oli lisaks tavapäraselt kooliaasta alguse puhuks kõrvale pandud rahale palju abi. Vanemad said niimoodi oma lastele kooliks tarvilikud asjad muretseda.
Mida siis igal aastal hangitakse? See nn ranitsatoetus on mõeldud kõigi kirjatarvete, liimi, kustutuskummide jms ostmiseks, aga loomulikult on kasvavale lapsele vaja muretseda ka spordijalanõud ja -riided. Paljudes koolides on tänapäeval kokku lepitud kas koolivormi või muu kooliriietuse kandmises ja vahel veel milleski, olgu see siis seotud koorilaulus või mõnes muus ringis käimisega. Me kõik, kes me oleme lapsevanemad, teame, et kooliga seondub igal aastal väga palju väljaminekuid. Seepärast olemegi väikeseks leevenduseks pakkunud, et peretoetuste kõrval tuleks taastada koolitoetus, mis ühiskonnas on väga laialt tuntud ranitsatoetuse nime all, sest selle eest sai osta ranitsa ja täita selle kõige vajalikuga.
Kui vaadata suuremat konteksti, siis on see üks meede, mis aitab lastega peredel mingilgi määral katta suuri kulusid, mis on seotud laste hooldamise, kasvatamise ja neile hariduse andmisega. Loomulikult on tegemist vaid osalise hüvitamisega, sest kõik ju teavad, et reaalselt on kulud palju suuremad. Süsteem on lihtne: igale 7-aastaseks saanud lapsele makstakse kuni tema 16-aastaseks saamiseni augustikuus koos teiste peretoetustega 100 euro ulatuses koolitoetust. Peale selle on eelnõus ette nähtud ka erandid. Näiteks kui laps läheb kooli hiljem, siis võetakse need andmed välja EHIS-est, ja kui laps läheb kooli varem, siis esitab lapsevanem sotsiaalhoolekandeasutuse kaudu vastava teatise. Hiljem vanemad eraldi igal aastal taotlust esitama ei pea, see käib juba automaatselt koos teiste peretoetustega. Selline

see süsteem on.
Mõne sõnaga ka rahast ja sellest, kui palju meil praegu lapsi koolis käib. EHIS-e andmetel on 1.–9. klassi lapsi 117 460. Kui me võtame siia juurde gümnaasiumiastme 21 540 last, siis kokku on neid umbes 139 000. Kui koolitoetus on 100 eurot, siis kokku on kulu 13,9 miljonit eurot. Ettepanek oli planeerida see 2016. aasta riigieelarvesse. Nagu me teame, on eelnõu olnud menetluses juba üsna pikalt, ja kui Riigikogu otsustab sellega edasi minna, siis tõenäoliselt on eelnõu teisel lugemisel võimalik otsustada, et toetust hakatakse maksma kas 2016. aasta 1. septembrist või vajaduse korral lükatakse maksmine edasi 2017. aastasse. Aitäh!

10:46 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Teile on ka küsimusi. Siim Kiisler, palun!

10:46 Siim Kiisler
Aitäh! Auväärt ettekandja! Te rääkisite selle eelnõu maksumuse arvestamisel õpilaste arvust, kaasa arvatud kõik gümnaasiumiõpilased. Aga samas näete ette, et toetust makstakse kuni 16. eluaastani. Kas teie hinnangul siis 17-aastased ei lähegi gümnaasiumisse?

10:47 Mailis Reps
Aitäh! Siiani toimis see süsteem nii, et õpilased said koolitoetust automaatselt 16. eluaastani, ja kui nad olid EHIS-e andmetel veel edasi koolisüsteemis, siis said toetust ka 17-aastased. Põhimõtteliselt me võtame uuesti kasutusele sellesama süsteemi, mis oli enne 2008. aastat. Kuna meie riik on väga mures, et inimesed saavad ehk liiga palju toetusi, siis selleks ongi tehtud nii, et automaatselt makstakse toetust 7. eluaastast, kuigi me teame, et osa lapsi läheb kooli ka 6-aastaselt. Viimasel juhul on vaja lapsevanemal eraldi teatis esitada. Need 17-aastased ja vanemad lapsed, kes õpivad – me teame, et koolisüsteemis on ka 19-aastaseid –, saavad toetust edasi EHIS-e andmete või teatise põhjal.

10:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Peeter Ernits, palun!

10:47 Peeter Ernits
Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! 2008. aastal võeti raske majandusliku olukorra tõttu ära 78 miljonit krooni, mis kulus selle 450-kroonise koolitoetuse peale. Peale seda on elu nagu paremaks läinud. Eile me arutasime, kuidas 2009. aastast hakati Eesti Õhku raha pumpama, sest ühendust Euroopaga peeti kõige olulisemaks. Mis on teie meelest kõige olulisem, kas ludinal Euroopasse pääseda või tagada lastele normaalne kasvukeskkond ja sügisene koolitoetus?

10:48 Mailis Reps
Aitäh, hea küsija! Põhimõtteliselt on selle toetuse taastamise ettepaneku siia saali tagasitoomisel kaks põhjust. Esimene on see, et ühiskonnas on selle toetuse järele endiselt vajadus. Kes jälgivad lastevanemate arutelusid kooliaasta alguses, olgu siis avalikus meedias või sotsiaalmeediavõrgustikus, need näevad väga selgelt, et iga-aastane kooliks ettevalmistus, sellega seonduvad kulud on lastega peredele probleemiks. Seda näitavad ka mitmed kampaaniad, kus otsitakse raskustes olevatele, paljulapselistele jms peredele toetust laste koolikoti täitmisel. Kindlasti kõik, kes selle aasta juulis-augustis poes käisid, nägid neid suuri kampaaniaid, kus paluti nimekirja alusel osta laste koolikotti tarvilikke asju. Nii et kõigepealt on ühiskonnas vajadus.
Teine põhjus on see, et kui 2008. aastal kärpeid tehti, anti siitsamast puldist välja väga selge lubadus, et kui ajad lähevad paremaks, siis vaadatakse kärped ükshaaval läbi ja võimaluse korral antakse äravõetu tagasi. Üks selliseid asju on ranitsatoetus. Loomulikult võime olla rõõmsad ja uhked selle üle, et peale kümmet aastat on meil lastetoetused uuesti suurenenud, aga üks asi ei lahenda teist. Üks asi on lastega seonduvad igakuised püsikulud, teine aga ühekordne väljaminek kooliaasta alguses. Seetõttu on ranitsatoetuse taastamine igal juhul aktuaalne, kas me teeme seda siis täna arutatava eelnõuga või tuleme selle juurde kuu, kahe või poole aasta pärast tagasi.
Kui me räägime sellest, kas Eesti Vabariigis on vahendeid ja võimalusi selleks, siis jah, see on prioriteetide küsimus. Iga-aastased eelarve menetlused näitavad, et selliseid ühekordseid ja üsna kiireid

lahendusi leitakse, on see siis investeering Eesti Õhku või mõni muu möödapääsmatu investeering. Me võime siin veel üllatuda, kui palju raha me peame leidma ja leiame 2018. aasta eesistumiseks. Küsimus ei ole selles, et meil ühiskonnas ei oleks võimalik vahendeid leida. Küsimus on selles, mis on meie prioriteet. Ma ei taha vastandada lennuliiklust lastele, vanuritele või puuetega inimestele, lihtsalt on näha, et kui on vaja leida kas 5, 10 või 20 miljonit, siis see leitakse. Ja kui me täna tahame tõepoolest kõik üheskoos lahendada ära ranitsatoetuse küsimuse, siis ka selleks on võimalused kas siis 2017. aasta eelarves või ka 2016. aasta eelarve lõpus.

10:51 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Peeter Ernits, palun!

10:51 Peeter Ernits
2008. aastal oli jutuks, et olud on rasked ja raha on vähe. Nüüd on sellest juba hulk aastaid möödas. Millal lähevad siis olud Eesti Vabariigis paremaks, et oleks võimalik taastada ka koolitoetus, n-ö ranitsatoetus?

10:52 Mailis Reps
Aitäh! Kõigepealt, kui me vaatame meie majandusseisu, siis põhimõtteliselt oleme pea kõikide näitajate poolest tagasi nn buumiajas. On mõned üksikud näited, kus hindades on sent siia- või sinnapoole, aga üldiselt oleme selles faasis, kus võib öelda, et me oleme tagasi 2008. aasta kärpe eelses ajas. Võib-olla mõned erandid on, nagu näiteks omavalitsuste tulubaas ja veel üht-teist. Ma usun siiski, et on aeg tulla tagasi mitmesuguste kärpe-eelsete küsimuste juurde. Ranitsatoetus on lastega peredele tõepoolest väga oluline teema. See oli midagi, millega pered iga aasta arvestasid. Vanemad panid veidi juba suvel kõrvale ja näiteks õpetajad, kes juunis said suurema puhkusetasu, ostsid oma lastele osa õppevahendeid ka ära, aga alati oli teada, et augustis tuleb selline lisasumma. Teine teema ühiskonnas, mille juurde peame kindlasti ühel hetkel tagasi tulema, on vaidlus laste huvitegevuse ja spordi üle. See oli ikkagi absurdne, et 2008. aasta kärbete üks osa tehti laste ja noorte spordi- ja huvitegevuses. Öelda järsku, et see ei ole meie prioriteet, samas kui kõik uuringud kuni õiguskaitseorganite tehtud uuringuteni välja näitavad, et noorte huvitegevus on ühiskonnas midagi sellist, kust ei tohi kokku hoida. Need on kindlasti aspektid, mille juurde tuleb tagasi tulla, ja praegu on see aeg käes.

10:54 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, austatud ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Palun komisjoni ettekandjana kõnepulti sotsiaalkomisjoni liikme Maire Aunaste!

10:54 Maire Aunaste
Hea juhataja! Lugupeetud kolleegid! 23. novembril 2015 oli sotsiaalkomisjoni istungi päevakorras riiklike peretoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 89 ettevalmistamine esimeseks lugemiseks. Peale sotsiaalkomisjoni liikmete oli kohal ka Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna hüvitiste ja toetuste poliitika juht Anu Irval. Milles seaduseelnõu muudatus seisneb, seda kuulsite äsja Mailis Repsi ettekandest – taastada riiklik koolitoetus, mis tagaks lapsevanemaile osaliselt kooliaasta algusega seonduvad kulud. Tegemist oleks kord aastas makstava lisatoetusega, mille suurus lapse kohta on 100 eurot ja mis läheks riigile aastas maksma 13,9 miljonit eurot.
Komisjoni liikmed kuulasid eelnõu tutvustuse ja Vabariigi Valitsuse seisukoha ära, küsisid lisaküsimusi ja avaldasid eelnõu kohta oma arvamust. Vabariigi Valitsus otsustas eelnõu mitte toetada põhjusel, et peretoetustega tagatakse lapse kasvatamisega, sh õppimisega seotud kulude katmine regulaarselt. Kuna praegu on Eesti Vabariigis võetud suund tõsta lapsetoetusi ja suurpere toetusi radikaalselt, siis toetaski sotsiaalkomisjon häältega 6 poolt ja 4 vastu valitsuse ettepanekut seaduseelnõu tagasi lükata. Kindlasti tegi seaduseelnõu tagasilükkamise lihtsamaks teadmine, et muudatus peaks hakkama kehtima juba 1. märtsist s.a. Seega oli juba enne esimest lugemist teada, et seaduse rakendamiseks vajalikku ligi 14 miljonit riigieelarves ei ole.
Seaduseelnõu esimene lugemine pandi päevakorda 8. detsembriks. Sel kuupäeval jäi see aga algataja ettekandja välislähetuse tõttu täiskogu istungi päevakorrast välja, misjärel tehti uus ettepanek võtta eelnõu 89 päevakorda 12. jaanuariks ehk tänaseks. Otsus oli konsensuslik ja ettekandjaks määrati

sotsiaalkomisjoni liige Maire Aunaste. Eilsel sotsiaalkomisjoni istungil tehti ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva, s.o 26. jaanuar s.a kell 17.15.

10:57 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, austatud ettekandja! Teile on ka küsimusi. Valeri Korb, palun!

10:57 Valeri Korb
Aitäh! Hea kolleeg! Mõnikord oleme kuulnud, kui komisjon arutab eelnõu, et tulevikus tullakse selle teema juurde tagasi. Kas seekord ka komisjonis räägiti, et võib-olla tulevikus tullakse ikka tagasi selle meie eelnõu juurde, mis me teie komisjonile esitasime?

10:57 Maire Aunaste
Ma jõin siin vahepeal lihtsalt liiga aeglaselt vett ja juhataja jõudis juba aitäh öelda, aga tegelikult ma tahtsin veel jätkata just nimelt selle seaduseelnõu juurde tagasitulemise teemal. Mulle nimelt tundub hoolimatu lükata siin saalis kahe minuti ja kolme lausega tagasi eelnõu, mida selle eelnõu algataja on tõepoolest aastaid siitsamast puldist oma hinge ja südamega esitanud. Sellepärast ma tahtsin enne, kui ma siin lõplikult aitäh ütlen ja sellega soovitan siis kõigil see seaduseelnõu oma südametunnistuse järgi kas tagasi lükata või mitte, mõelda, mis on selle eelnõu plussid ja miinused. Ma oskasin välja mõelda mõned.
Kõigepealt, selle seaduseelnõu üks ja esimene, kõige tähtsam pluss, miks temaga edasi tegelda, on seesama, mida Mailis siin just ütles: kui 2008. aastal selle riikliku toetuse maksmine lõpetati, siis öeldi selgesõnaliselt välja, et see on ajutine. Kui öeldakse, et see on ajutine, ja tegelikult seda toetust mitte kunagi ei taastata, siis see tähendab ju rahva petmist. Tõepoolest, ma olen täiesti kindel, et väga paljud koolid ja väga paljud lastevanemad on nüüd siis juba ligi kaheksa aastat oodanud, millal see ranitsatoetus tagasi tuleb.
Mis on selle seaduseelnõu kõige suurem miinus, st mis töötab tema vastu? See on see, et kuna aeg on läinud, selle ranitsatoetuse maksmise paus on juba nii mitu aastat kestnud, siis on kohalikud omavalitsused loomulikult hõivanud selle niši. Nad said aru, et kui nemad ka ei hakka oma õpilastele ranitsatoetust maksma, siis ei tähenda see raskusi mitte ainult lastevanematele, vaid ka omavalitsuse koolidele. Palusin enne uut aastat 15 omavalitsusliidul saata endale infot, kuidasmoodi nende omavalitsused ranitsatoetust maksavad. Ma sain tagasisidet 90 omavalitsuselt ja neis kõigis makstakse ranitsatoetust, ainult et selle suurus on väga erinev, erinevus on lausa kümnekordne. Osas omavalitsustes makstakse 30 eurot, Tallinnas teatavasti 320 eurot ja näiteks väikses Mikitamäe vallas Põlvamaal makstakse 300 eurot. Põhjused, miks ranitsatoetust makstakse, on ka väga erinevad. Koolid tahavad, et nende õpilased ei läheks kõrvalvalla kooli, ei läheks nende omavalitsusest ära. See on üks põhjendus. Ma helistasin ka paljudele omavalitsusjuhtidele. Põlvamaa omavalitsusjuht ütles näiteks sellise lause, mida ma võib-olla isegi ei võiks siin praegu edasi öelda, sest see tõmbab nagu kriipsu peale igasugusele lootusele, et riiklikku ranitsatoetust veel üldse kunagi maksma hakatakse. Nimelt ütles ta, et nemad maksaksid ranitsatoetust oma õpilastele, esimesse klassi astujatele ka siis, kui oleks vaja maksta 1000 eurot kuus – ainult selleks, et kool välja ei sureks. Põlvamaal on ranitsatoetused praegu tõepoolest väga erinevad. Siit tuleb muide jälle üks eelnõu 89 pluss. Kui õpilased terves Eestis on väga erinevas positsioonis, ühed lapsevanemad saavad enne laste kooliminekut 30 eurot ja teised 300, siis äsja tutvustatud seaduseelnõu pluss on, et see võrdsustab kõik õpilased, õigemini lapsevanemad, kellele ükskõik missuguses Eestimaa nurgas makstaks 100 eurot. Muidugi on väga suur erinevus, kas maksta ranitsatoetust ainult esimesse klassi astujale või kuni gümnasistideni välja. See tegelikult võrdsustaks õpilaste olukorda. Ma arvan, et teismeliste hulgas on see võrdsuse tunnetus selline, millest täiskasvanud inimesed võib-olla isegi hästi aru ei saa. Näiteks Raplamaa Raikküla koolis ranitsatoetust ei maksta – ma ütlesin küll, et makstakse kõikides koolides, kuid Raikküla on ainukene, kus ranitsatoetust ei maksta –, aga seal antakse kõikidele esimesse klassi astujatele tahvelarvuti. See on see, mis tekitab õpilastes esimesest koolipäevast peale tunde, et kõik on võrdsed, ükskõik missugusest perekonnast nad pärit on. Sellepärast oleks selline võrdne ranitsatoetus terves Eestis väga teretulnud.
Mis aga räägib jälle selle vastu, mis ma äsja ütlesin, on see, et riik on astunud toetuste maksmisel nende ligi kaheksa aasta jooksul suure sammu edasi. Nagu te kõik teate, sellest aastast tõusis igakuine lastetoetus 50 euroni, mis tähendab, et 2016. aastal makstakse Eestis lastetoetust 14 miljonit eurot. See on täpselt seesama summa, mida eelnõu 89 näeb ette ranitsatoetusteks, aastas kulub sellele ligi 14

miljonit eurot. Me ei saa ära unustada loomulikult ka seda, et alates 2013. aasta 1. juunist makstakse vajaduspõhist peretoetust. Ma võin siin võrdluseks tuua kaks arvu. Kui peretoetust maksti 2014. aasta üheksa kuu jooksul 4648 perele 459 255 eurot, siis juba aasta hiljem oli perede arv ligi tuhande võrra suurem ja summa oli ligi viis korda suurem ehk 2 585 000.
Ma saan aru, et sellist laustoetuste maksmist vähemalt ükski praegune minister ei eelista. Ma rääkisin eile nii eelmise kui ka praeguse haridusministriga. Tahtsin teada, mida nemad arvavad, kuidas nad suhtuvad sellesse, et ranitsatoetus tulevikus siiski taastada. Üks asi on need arvud, mis ma siin praegu ette loen, ja need on suured, ainult et lapsevanemal, kes saab 50 eurot kuus lapsetoetust, ei ole ikkagi augustis selle rahaga võimalik tarvilikke kooliasju osta. Need ministrid, ütleme niimoodi, ei olnud innustunud minu mõttest, et me võiksime tulevikus ranitsatoetusega siiski tegelda. Pigem olid nad nõus ühe teise ideega, mille ma välja käisin. Ma olin hiljuti just Tenerifel, kus elab praegu aasta ringi 200 eestlast, ja mõnel eestlasest emal käib seal näiteks kolm last koolis. Tenerifel, Hispaanias on selline seadus, et iga kooliaasta eel maksab lapsevanem koolile 300 eurot. See eestlanna, kellel on kolm last, peab siis enne kooliaasta algust maksma 900 eurot. Kool ostab selle 300 euro eest kogu kooliaasta jooksul õppetöös vajamineva atribuutika. Muidugi oleks tore, kui Eestis ka niimoodi oleks, siis oleksid kõik õpilased võrdselt asjadega varustatud, aga meil ei ole võimalik lastevanematelt sellist summat nõuda. Seepärast küsisin ma eile härra Ossinovski ja härra Ligi käest, mida nad arvavad sellest, kui näiteks riik annaks kohalikele omavalitsustele raha selle jaoks, et koolid saaksid tagada kõikidele õpilastele ühesuguse hulga õppevahendeid. Praegu on ju nii, et gümnaasiumis peavad õpilased ise ostma töövihikud, väga palju raha kulub joonistustarvetele, ja kui korraldatakse näiteks õppereise loodusesse või ma ei tea, kuhu veel, siis bussisõidu raha küsitakse õpilastelt ehk siis nende vanematelt. Need kaks ministrit olid nõus, et jah, see oleks läbirääkimise küsimus, riik võiks siin KOV-idele vastu tulla. Mulle tundub, et omavalitsused teevad juba praegu aeg-ajalt päris üle jõu käivaid liigutusi selleks, et koole ja õpilasi aidata. Aga see, kas koolid püsivad, kas õpilased tahavad koolis käia ja tunnevad ennast seal hästi, ei ole minu arvates ainult omavalitsuse probleem. Ma arvan, et see on ka riigi probleem.
Ega mul rohkem tarku mõtteid siin ei olegi. Mailis, te võiksite ehk need mõned märkmed paberile panna selleks puhuks, kui te järjekorras seitsmendat või ma ei tea mitmendat korda tulete siia seda ranitsatoetust kaitsma. Vastuseks teile, härra Korb, arvan, et selle ranitsatoetuse eelnõuga võiks ka tulevikus edasi tegelda.

11:10 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh põhjaliku vastuse eest! Aga teile on veel küsimusi. Siim Kiisler, palun!

11:10 Siim Kiisler
Aitäh! Auväärt ettekandja! Te ütlesite, et parem oleks, kui see toetus oleks üle Eesti ühtlane, nii et kõiki õpilasi koheldaks ühtmoodi. Samas see eelnõu, kui ma õigesti aru saan, ei keela ju omavalitsustel jätkata kooliminejatele toetuse maksmist. Tegelikult ei muutuks ju mitte midagi. Lisanduks riigi toetus, kuid omavalitsused, kes õpilaste pärast konkureerivad, võiksid endiselt kinkida näiteks arvuteid, teistes koolides ei tehtaks aga mitte midagi. Kas ma saan õigesti aru, et ebavõrdsus tegelikult säiliks?

11:10 Maire Aunaste
Jah, ebavõrdsus säiliks, sellepärast et omavalitsused ei ole ühesuguse jõukusega ja neil ei ole ka ühesuguseid eesmärke, kuidas õpilasi või lastevanemaid toetada. Ma arvan, et kui riiklik ranitsatoetus taastatakse, siis nagu ma juba enne vihjasin, ei loobu kohalikud omavalitsused oma laste toetamisest just sellepärast, et nad ei taha, et õpilased nende koolidest ära lähevad. Ja see on üks põhjus, mille pärast riigieelarvet või koalitsioonilepet koostades hakatakse loomulikult kohe rääkima, et kuulge, ei ole ju ometi mõtet ühte ja sama toetust topelt maksta. Nii et jah, siin on probleem.

11:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Kersti Sarapuu, palun!

11:11 Kersti Sarapuu

Lugupeetud juhataja! Aitäh Maire Aunastele tõesti põhjalike vastuste eest! Ma saan aru, et oma ettekandes te rääkisite kooli minevatest lastest. Kuidas te suhtute järgmistes kooliastmetes ranitsatoetuse maksmisse?

11:12 Maire Aunaste

Jah, ma ütlesingi, et üks eelnõu 89 plussidest on, et selles ei käsitleta toetuse andmist ainult esimesse klassi minekul. Tegelikult on kulutused lapsele esimeses klassis, enne kooli minekut veel kõige väiksemad. Kulud kasvavad iga aastaga ja seepärast oleks iga-aastane toetus suurepärane. Muide, Maltal, mis on väike riik ja kus kardetakse oma inimesi kaotada, makstakse õpilastele alates kuuendast klassist palka, ja mida edasi, seda suuremat palka. Ütleme, et see on stipendium. See on hästi kaval tegu selles mõttes, et kuuenda klassi lapsel on siis stiimul minna edasi seitsmendasse, kaheksandasse ja üheksandasse klassi. Muide, keskkoolis saavad nad meie mõistes juba täiesti korralikku keskmise tööinimese palka. See tähendab, et õpilased on motiveeritud koolis püsima, saama targemaks. Sellega riik muidugi võidab, sest kui sul on rahvast vähe, siis mida targem ta on, seda jätkusuutlikum on riik. Nii et see esimese klassi ranitsatoetus on ainult tilk meres.

11:13 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Andres Ammas, palun!

11:13 Andres Ammas

Austatav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Kuulan ja mõtlen, aga ühest asjast ei saa ma täpselt aru. Miks koalitsioon eelistab lausalisi lastetoetusi näiteks koolilõuna täiel määral kinni maksmisele, praegu jutuks olevale ranitsatoetusele ja muudele natuke täpsemalt sihitud toetustele?

11:14 Maire Aunaste

Mina saan aru, et see on just selle pärast, et toetus oleks regulaarne. Kui sa maksad aastas näiteks 600 eurot lapsetoetust, mis praegu on 50 eurot kuus, kui lapsevanem saab ühe lapse pealt kätte 600 eurot, siis see on ju rohkem kui näiteks ühekordne ranitsatoetus augustikuus. Ja tegelikult nendele suurtele peredele 2017. aastast makstavad summad näevad ju peaaegu luksuslikud välja, need lasterikka pere toetused alates 2017. aastast – 20,6 miljonit eurot. Selle põhimõte on siis seitse või ... Alustame sellest, et 1. jaanuarist 2017 makstakse uut peretoetuse liiki, mida saavad täiendavalt pered, kus kasvab vähemalt kolm lapsetoetusele õigust omavat last ja lasterikka pere toetuse suurus on 200 eurot kuus perele, kus kasvab kolm kuni kuus last. Jah, need on juba sellised korralikud summad, millest tegelikult on võimalik võib-olla ka kõrvale panna kooli alguseks. Aga ma tean päris mitut sellist jõukal järjel olevat lapsevanemat, kellel on näiteks kolm last. Nad ütlevad, et alati enne kooli minekut on selline auk rahakotis, et paneb lausa imestama, kuidas need väiksema sissetulekuga või lausa töötud – või kui on üks töötaja peres, kasvatab lapsi – hakkama saavad. Muide, Andres, selle koha peal mulle tuleb praegu meelde see, et eelmise aasta statistika andis ju meile sellise arvu, mida ma tegelikult aasta tagasi juba olin kuulnud ja kulme kergitades mõelnud, et kuidas see on võimalik. Ja see on väga raske tegelikult Eestile, et meil on kuni 29-aastaseid noori inimesi siin üle 30 000, kellel ei ole tööd, nad ei käi ka koolis ja neil ei ole isegi põhiharidust. Ja siis ma mõtlesin selle seaduseelnõu materjale lugedes, et oleks väga tänuväärne, kui keegi teeks sellise uurimise nende 30 000 noore hulgas või vähemalt nendest osa hulgas, et teada saada, mis oli selle põhjuseks, et nad koolis käimise lõpetasid. Mina ei usu, et inimesed sünnivad lollina. Ma arvan, et kui koolis käia, siis saaks iga inimene põhikooli lõpetamisega hakkama. Aga tulevad juurde sellised väikesed välised märgid, mis näiteks ei pane enam last kooli minema. Kui ikka näiteks 6. klassi lapsele või 5. klassi lapsele ema või isa ütleb mitmendat suve järjest enne kooli algust, et tead, minul küll ei ole raha, et sulle uusi tosse või uut koolikotti või uut telefoni osta, siis tegelikult sotsiaalne ebavõrdsus on see, mis hirmutab kindlasti osa noori inimesi kooliminemisest hoopis kõrvale, sest nad ei taha pideva peresisese vaesusega tegelda ja nad ei taha, et nendele koolis näpuga näidatakse ja et nad jääksid millestki kõrvale. Nii et ma arvan, et mida rikkam on üldse ühiskond, seda parem siiski. Nii et need toetused on selles mõttes head.

11:18 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Heimar Lenk, palun!

11:18 Heimar Lenk
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Hästi meeldiv on kuulata sellist põhjalikku seaduseelnõu käsitlust ja saada nii palju huvitavat informatsiooni üle maailma. Väga veetlev esitus.

11:19 Maire Aunaste
Heimar, sina oled ju minu õpetaja olnud! (Aplaus, naer.)

11:19 Heimar Lenk
Aitäh ka selle sõna eest! Ma tundsin sinu esinemises ära mitmeid keskerakondlikke vaateid elule. (Naer.) Konkreetne näide selle kohta on, et alles hiljaaegu arutas Keskerakond, et võib-olla peaks ka Eestis sisse seadma õpilasstipendiumi – mis klassides, seda täpselt veel ei tea. Sina nimetasid õpilaspalka, mis on Maltal kehtestatud. Milline on sinu seisukoht? Kui hakata analüüsima, siis see oleks võib-olla päris hea vahend, et hoida õpilasi koolipingis. Õpilane teab, et see taskuraha suureneb tal iga aasta, ta teenib juba palka. Me räägime, et inimestel ei ole ettevõtlikkust. See harjutaks võib-olla eluga hakkama saamist, seda oleks päris huvitav proovida.

11:19 Maire Aunaste
Mulle tundub, et nii väikese rahva puhul nagu meie oleks see täiesti põhjendatud, sellepärast et mida vähem on meil neid, kes jätavad kooli pooleli, seda parem riigile. Kui ma rääkisin eile härra Ligile sellest Malta näitest, siis ta lõikas nagu noaga. Ütles, et sellepärast nad ongi omadega seal, kus nad on, kui nad maksavad juba lastele raha, et see viib riigi igatahes pankrotti. Ühesõnaga, kui on nii, et ole sa nii loll kui tahes, aga sulle ikka makstakse õppimise eest, siis see ei vii hea tulemuseni. Samas olen ma täiesti kindel, et on hea, kui sul on lapsena mingi väike stiimul kooliskäimiseks peale selle, et sa saad lõpudiplomi. Ma tean omast käest, ma jäin üheksandas klassis istuma, jäin istuma sellepärast, et ma ei käinud üheksandas klassis mitte ühtegi päeva koolis. Väga raske on niimoodi kooli ära lõpetada. Last ongi vaja hoida kooliskäimise juures, teda millegagi motiveerida. Kodu ei suuda seda alati teha, mõnes kodus öeldakse võib-olla, et kuule, poiss, sa oled juba nii pikk, mine tööle, ja mingit raha sealt ei tule. Lapsed hakkavadki siis mõtlema, et äkki tõesti võiks mingit väikest äri ajada või läheks tööle. Kui ma rääkisin aasta tagasi Enn Veskimägiga, siis ta ütleski mulle, et meil on nii palju ilma põhihariduseta inimesi. Ja kui me räägime, et Eesti liikumapanevaks jõuks on edasiliikumine majanduses, siis öelge, millega me seda majandust edasi liigutame, kui aasta-aastalt kasvab peale inimesi, kes jätavad haridustee pooleli? Geniaalseid inimesi ja ideederikkaid ettevõtjaid me leiame ikka, aga kes hakkavad nende ideede järgi tööd tegema? Enn Veskimägi näiteks ütles, et kui tal oli vaja leida oma Standardisse või ma ei mäleta täpselt, mis koht see oli, ühte meistrit ja ühte töötajat, siis 120 kandidaadi hulgast nad leidsid täpselt ühe töölise, kes kandideeris meistri kohale. Sest kui sa oled ikka harimatu, siis sa ei saa tänapäeval ka lihttöölisena mitte millegagi hakkama. Nii et selles suhtes on iga vahend, mis paneb õpilast koolis püsima, teretulnud. Minu arvates peaks põhiharidus olema meil kohustuslik, ma ei tea üldse, kuidas on võimalik, et inimesed jätavad kooli pooleli. Nii et siin on väga palju mõtlemiskohti.

11:22 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Urve Palo, palun!

11:22 Urve Palo
Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea kõneleja! Kõigepealt märkus kolleeg Ammasele. Mulle jäi mulje, et ta kritiseeris universaalset lapsetoetust ja oleks pigem tahtnud näha, et makstakse ranitsatoetust. Märkus on, et ka ranitsatoetus on mõeldud universaalsena, ja see peabki nii olema. Kuidas sa ikka lastel vahet teed? Kas see laps, kelle vanem teenib kuus 500 eurot, peaks toetust saama, ja 502 eurot kuus teeniva vanema laps ei peaks?
Enne küsimuse esitamist tahan aga kõigepealt öelda, et mul on väga meeldiv kuulata teie esinemist, see ettevalmistus on muljet avaldav. Au ja kiitus minu poolt! Küsimus on selline: kui suur võiks ranitsatoetus olla, kui see oleks ette nähtud kõigile lastele kuni kooliea lõpuni? Mis oleks teie arvates see õige summa?

11:23 Maire Aunaste

Kui ma vaatan neid tabeleid, mis mulle on saadetud, siis seda nn ranitsatoetust on tõepoolest makstud 30 eurost kuni 320 euroni. Keskmine nendes omavalitsustes, kust ma infot sain, on 64–65 eurot. See 65 eurot näitab arvatavasti, milline on KOV-ide võimekus niisugust toetust maksta. Ma arvan, et kui Tenerifel, kus aasta ringi on 24 kraadi sooja, küsitakse lapsevanema käest 300 eurot õppevahendite ostmiseks ja sama summa maksab ka Mikitamäe Põhikool – õigemini, ei maksa mitte Mikitamäe Põhikool, vaid vald –, siis 300 eurot on see raha, millega saaks hakkama. Eestis kindlasti aga sellist võimekust ei ole, mistõttu ma arvan, et Mailise koostatud eelnõus pakutud 100 eurot on väga normaalne.

11:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aadu Must, palun!

11:24 Aadu Must
Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma kuulasin seda diskussiooni, mis on nii südamlik ja meelt kosutav. On näha, et nii teile kui ka küsijatele on haridus ja õpilaste saatus hästi tähtis. Ometi tuleb välja, et komisjon seda eelnõu ei toeta, ja on sellised hõljuvad vihjed, et midagi muud tehakse ka. Kokku saab asja võtta siis ainult niimoodi, et nähtavasti peaksid mingid muud meetmed palju head tegema ja kaotatud toetuse kompenseerima. Kas sellest võib teha järelduse, et tänu mingitele muudele meetmetele on meil kõik juba hästi, mistõttu seda konkreetset eelnõu ei pea toetama?

11:25 Maire Aunaste
Kuna selle seaduseelnõu esimene lugemine on täna ja me kõik teame, millal riigieelarve kinnitati, siis isegi juhul, kui eelnõu oleks esitanud, ma ei tea, IRL ja Maire Aunaste, ei mahuks vajalik 14 miljonit mitte kuidagi selle riigieelarve sisse. See tähendab, et neid toetusi ei saa kindlasti hakata maksma sellest aastast. Mis puudutab, Aadu, teie küsimust, siis see, mida Sotsiaalministeerium ja valitsus praegu teeb kõigi nende toetustega, on suurepärane, aga mulle tundub, et see on natuke nagu selline tulekahju kustutamine nende asjade tõttu, mida varem ei ole tehtud. Et nüüd lõpuks on riik saanud jalad nii palju alla, et me aitame järele neid, kes on seda aitamist ammuilma oodanud, ehk siis lasterikkaid peresid, lapsi üldse, puuetega inimesi. Te kõik ju teate, et Sotsiaalministeerium maksab kõige suurema osa eelarvest üldse rahvale toetustena. Samas saan ma, härra Must, aru teie küsimusest, et kas meil on nüüd siis kõik nii hästi. Ei ole! Kui võrrelda riiki ühe hoonega ja sellel hoonel üks tiib põleb, siis me kustutame just nendesamade toetustega praegu tulekahju. Ja jumal tänatud, aitäh riigile, et neid toetusi makstakse ja väga paljud inimesed saavad abi. Aga mis puudutab teist osa, kes võib-olla vähem abi vajavad, ehk siis täiesti terved inimesed, terved pered, kaasa arvatud noored, kelle käes on riigi tulevik, siis meil ei ole praegu lihtsalt seda võimekust, et kõigile ja kogu aeg maksta. Neid ära tegemata asju on Eesti riigis veel nii palju. Minu arvates pole kõige suurem viga mitte see, et toetusi makstakse liiga vähe, vaid see, et meie elatustase on liiga madal ja nende palkadega, mida rahvas teenib, ei ole võimalik väga hästi ära elada.

11:28 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jaanus Karilaid, palun!

11:28 Jaanus Karilaid
Aitäh juhatajale! Hea ettekandja! Ma tänan samuti teid väga siira ja vahetu ettekande eest! Minu küsimus on järgmine. Kas teie debatist haridusminister Jürgen Ligiga tuli välja ainult see, et õppetöö katkemise põhjuseks on sotsiaal-majanduslik taust, või on ka mingisugused muud tegurid – kas regionaalne ebavõrdsus, õpikeskkond, õpetajate olukord vms?

11:28 Maire Aunaste
Seda, kui ma söökla ukse juurest koos härra Ligiga garderoobini kõndisin, ei saa ma küll debatiks nimetada. (Naer.) Ma sain talle esitada ainult ühe oma arvamuse, targa inimesena sai ta sellest väga kiiresti aru ja garderoobis meie debatt lõppes. Ma pidin haarama härra Ligi seisukoha õhust, sest aega

oli napilt kaks minutit. Praegu on Eesti riigi esmane kohustus aidata kõige nõrgemaid, me kõik teame seda. Need, kes on tugevamad, peavad ise hakkama saama, õnneks mitte täiesti üksi, vaid ikkagi riiklike toetuste abil. Ma ei mäletagi täpselt, kuidas see küsimus oli, aga jah, see meie debatt oli niisugune.

11:30 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Tarmo Tamm, palun!

11:30 Tarmo Tamm
Aitäh, juhataja! Hea ettekandja! Kuulan ka heameelega teie ettekannet. Ma saan aru, et teil on tugevad sisemised vastuolud. Ühtpidi te nagu toetaksite seda eelnõu ja arvate, et see on õige asi, aga ma saan aru, et teil on ka koalitsioonileping ja parteipoliitika. Rahas pole küsimus, seda 14 miljonit on võimalik väga lihtsalt leida. Näiteks võib maksustada kommertspankade kasumi, mida siit on aastaid arvatavasti miljardite kaupa välja viidud. Rahast pole puudu. Aga kuidas te oma sisemisest vastuolust üle saate?

11:30 Maire Aunaste
Tavaliselt ikka mingi sellise soojemat sorti joogiga, eile jõin teed näiteks. Ma arvan, et siin saalis ei ole mitte ühtegi inimest, kellel ei oleks oma sisemisi vastuolusid, olenemata sellest, kas ollakse opositsioonis või koalitsioonis. Oli siin mõni nädal tagasi selline olukord, kus ma, emotsionaalne inimene, nagu ma olen, ühel hommikul kippusin nutma siin Riigikogus. Võin teile öelda, et lapsest peale ma sibulat ei söö, aga sellel päeval ei olnudki põhjus sibula söömises, põhjused olid sellised emotsionaalsed. Sellel päeval nägid paljud minu pisaraid ja tundsid mulle kaasa. Ütleme niimoodi, et peale Vabaerakonna ei ole siin saalis ühtegi erakonda, kes ei oleks mind enda juurde kutsunud. Võin öelda, et Keskerakond tegi seda lausa kahel korral, kutsusid kaks eri tiiba. Miks ma seda üldse ütlen? Ma mõtlesin pikalt järele, et mida ma nende ettepanekutega teen. Siis ma sain aru, et ükskõik, mida ma ette võtan siin saalis, kas ma kõnnin sellesse, sellesse või sellesse ritta või sinna akna alla, ega mitte midagi ju ei muutu, minu sisemised kõhklused ja kahtlused jäävad ikka. Nii et see võitlus, mida on jäänud veel üle kolme aasta, tuleb ära võidelda ja proovida teha seda, mida teha annab. Ma arvan, et seda on võimalik teha nii koalitsioonis kui opositsioonis. Riigikogulane sa võid olla, aga inimene sa pead olema. Tore oleks, kui sa oled hea inimene. Kuna ma püüan olla siiras ja hea inimene, siis sellepärast paistavad minu sisemised kahtlused võib-olla ka rohkem välja.

11:32 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh, austatud ettekandja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Ma tänan väga isikupärase komisjonipoolse ettekande eest! (Naer.) Läheme edasi läbirääkimistega ...

11:32 Maire Aunaste
Kas ma võin, Helir, öelda veel viimase, lõpulause? Ma ei tea ju, millal mulle jälle võimalus antakse, ma ei usu hästi, et mulle seal sotsiaalkomisjonis lähitulevikus ...

11:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Austatud Riigikogu liige, teil nagu kõigil Riigikogu liikmetel on iga eelnõu teisel lugemisel võimalik sõna võtta.

11:33 Maire Aunaste
Ma tahtsin lihtsalt aitäh öelda. (Naer.)

11:33 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Suur tänu! Läheme edasi läbirääkimiste juurde, fraktsioonide läbirääkimised. Peeter Ernits Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

11:33 Peeter Ernits
Austatud juhataja! Head kolleegid! Mul ei ole loomulikult aega rääkida siin nii pikalt Malta kogemustest ja sibula söömisest. Aga kui lugeda protokolli, siis sotsiaalkomisjon on teinud otsuse eelnõu 89 tagasi lükata. Komisjoni ettekandja andis sootuks teistsuguseid signaale, et tehke, mis tahate. Mina sain

niimoodi aru, et igaüks vaatab ise, kuidas ta teeb. Ja ettekandja jutt näitaski seda. See oli tegelikult väga sümpaatne, peakski pikemalt arutama ja rääkima realistlikult, mitte lähtuma sellest, mida parteikontorites ja fraktsioonides on otsustatud. Ma ei tea, kuidas kolleeg Kokk vaatab selle peale, kuidas kolleeg Aunaste siin esines, aga see on nende asi.
Nii et sisuliselt valitseb meil väga suur ebavõrdsus, Mikitamäel makstakse 30 eurot, Tallinnas 320. Kümnekordsed vahed. Tartus makstakse 50 eurot, alla keskmise, kuigi on jõukas linn. See tähendab seda, et toimub perede ja laste üsna jõhker diskrimineerimine. Mikitamäe omasid diskrimineeritakse kümme korda rohkem kui Tallinna omasid. Võib ka niimoodi öelda, et ranitsatoetuse kaotamisega pärast 2008. aastat oleme tekitanud sellise uue teguri, mis aitab tõmmata Mikitamäe vanemaid koos nende lastega Tallinna, mida tegelikult ju vaja ei oleks. Ei ole vaja, et kõik tuleksid Tallinna ja läheksid siit veel edasi ei tea kuhu.
Sisuliselt rääkis kolleeg Aunaste ka sellest omavalitsejate tavalisest jutust, mida ma olen palju kuulnud: omavalitsused on sunnitud selle, mis riik on tegemata jätnud, oma õlgadele võtma. See ei ole normaalne asi, see lõputu grillimine valdade-linnade ja riigi vahel. Riik on ladunud üha suurema igapäevase koorma omavalitsuste õlgadele ja need vaadaku ise, kuidas hakkama saavad. See näide on üks paljudest. Mäletate, linnade liit ja maaomavalitsuste liit ei kooskõlastanud isegi riigieelarvet. Milles oli põhjus, on ju selge.
Nagu ma aru saan, on enamik kolleege nii saali vasakul kui ka paremal poolel ilmselt veendunud, et lastesse ja peredesse, lastega peredesse tuleks suhtuda täie tõsidusega. Samas on sotsiaalkomisjon langetanud otsuse saata Keskerakonna fraktsiooni eelnõu 89 prügikasti. Selline väga kummaline olukord. Huvitav on vaadata, kuidas see saal nüüd käituma hakkab.
Mul on tegelikult kaks küsimust, millest ühele kolleeg Maire Aunaste vastas. Esimene küsimus: kuidas sa, kallis kolleeg Maire, kavatsed siin hääletada? Kas nii, nagu sinu erakond ja sotsiaalkomisjon on otsustanud, st eelnõu prügikasti saata, või teistmoodi? Teine asi: millal sa kolid akna äärde? Aitäh! (Vahelehüüe.)

11:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Head kolleegid, rahu! Üks sõnavõtt korraga.

11:38 Peeter Ernits
Kui on ajuvaba jutt, siis me võiksime jätkata ka Estonian Airi teemal. (Naer, aplaus.)

11:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Aitäh! Rohkem fraktsioonidel läbirääkimissoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 89 esimesel lugemisel tagasi lükata ja me läheme selle ettepaneku hääletamise juurde.
Head kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 89 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Poolt hääletas 49 Riigikogu liiget, vastu 38. Eelnõu langeb menetlusest välja.

---

3. 11:41 Lesepensioni seaduse eelnõu (110 SE) esimene lugemine

11:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Läheme edasi tänase viimase päevakorrapunkti juurde, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud lesepensioni seaduse eelnõu 110 esimene lugemine. Ettekandja on Riigikogu liige Mihhail Stalnuhhin. Palun!

11:41 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Sissejuhatuseks ...

11:41 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Head kolleegid, tähelepanu ettekandjale!

11:41 Mihhail Stalnuhhin

Sissejuhatuseks natuke statistikat. Eestis on vanuses 65 või rohkem 247 000 inimest. Ühe kolmandiku nendest moodustavad mehed – täpselt kolmandiku ehk 82 000 – ja kaks kolmandikku naised, keda on 163 000. Nii lihtsalt on. Pensionisaajaid on kokku 414 000 – iga kolmas Eestis püsivalt elav inimene on pensionisaaja. Nende hulgas on mehi 162 000, naisi 252 000 – seega peaaegu sama vahe. Vanaduspensionäre on meil umbes 300 000 ja vahekord on jällegi enam-vähem sama: üks kolmandik ehk 105 000 on mehed, peaaegu kaks kolmandikku ehk 195 000 on naised. Naised elavad pikemat elu ja üksi jäädes on neil palju raskem pensionieas olla kui koos mehega.

Seepärast pöördusid kaks aastat tagasi minu kui Riigikogu liikme poole Narva pensionärid. Seda tegid konkreetsed ühendused, ennekõike ühendus Nadežda, kuhu kuulub 500 inimest, kellest enamik on pedagoogikaveteranid. Nad tegid mulle ettepanekud, mis ma – muidugi koos fraktsiooniga – vormistasin seaduseelnõuks, mis on praegu teie ees ja teie otsustada.

Küsimus on selles, et keskmine pension oli Eestis eelmise aasta kolmandas kvartalis 370 eurot. Aga see on keskmine ja tuleb välja niiviisi, et täpseid arvusid Statistikaamet andmebaasi ei anna. Aga on küsitud ühelt, teiselt ja kolmandalt ning on selge, et naiste pension on keskmiselt mõnevõrra väiksem kui meeste oma. Ent tegu on ju abielupaaridega. Nad on koos elanud, lapsi saanud, neid kasvatanud. Mees on rüganud tööd teha ja teatud faktorite tõttu on tema pension, kui ta pensioniikka jõuab, veidikese suurem kui naise oma. Naine kasvatas lapsi, istus nendega kodus, tal on väiksem staaž ja tal ehk ei õnnestunud sellepärast, et kaks-kolm-neli last võtsid suurema osa tema elust, sellist karjääri teha ja saada sellist palka, nagu meestel tavaliselt on õnnestunud. Kahekesi nad saavad pensionieas hakkama: nad maksavad oma kommunaalarved, ostavad toitu, võib-olla jätkub isegi lastel külas käimiseks. Aga kui pensionär jääb üksi, siis tabab teda tõesti suur depressioon – tal ei jätku raha. Kommunaalkulud kogu aeg kasvavad, need on väga suured. Kogu aeg mõeldakse midagi välja, et elanike rahakott veelgi kergemaks teha.

Ettepanek oli väga lihtne. Kui ollakse koos meie riigi jaoks lapsi kasvatanud, siis miks ei saa olla niiviisi, et kui mees on surnud, siis saab tema suuremat pensioni üksi elama jäänud abikaasa? Praegu hoiab ju riik selle abielupaari pealt kokku – see on puhas kokkuhoid. Kui see vahe on piltlikult öeldes selline, et naisel on pension 330 ja mehel oli näiteks 390, siis naisel võiks olla võimalus valida mehe pension. Jutt ei ole mingist ühest ja samast summast kõigi jaoks. Iga inimese, iga pere panus meie majandusse, meie riiki on olnud erinev, aga pensioni, mis perel on välja teenitud, võiks inimestele maksta.

Ma olen siin saalis juba vähemalt korra seda eelnõu teile selgitanud. Praegu püüdsin seda teha veidi teisiti. Kui on küsimusi formaalse poole kohta – seletuskirja või eelnõu teksti kohta –, siis palun küsige. Aitäh!

11:46 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Tõepoolest, teile on ka küsimusi. Eiki Nestor, palun!

11:46 Eiki Nestor

Aitäh! Austatud algatajate nimel ettekandja! Kas te ei näe selle eelnõu puhul probleemi selles, et üks tubli naisterahvas, vanaproua, võib hakata ühtegi päeva tööl käimata saama rohkem pensioni kui see inimene, kes näiteks töötas üle 40 aasta ja kasvatas üksinda last?

11:47 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh küsimuse eest! Ma ei näe selles probleemi, kui ta on oma abikaasale toeks olnud. Me ju räägime pensionist, mille on välja teeninud tema abikaasa, kelle panus meie majandusse, meie riiki, on antud. Selleks, et ta sai selle panuse anda, oli tal tuge vaja. Naine on alati mehe kõrval selliseks toeks. Iga eduka mehe taga on kindlasti üks tore naine. Ma ei näe selles mitte mingit probleemi.

11:47 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Peeter Ernits, palun!

11:48 Peeter Ernits

Lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Siiri Oviir tuli, kui ma õigesti mäletan, juba 2001. aastal samasuguse asjaga välja. Nii et hulk aega on möödas. Aga minu küsimus on selline. Te ütlesite, et iga

eduka mehe taga on naine. Aga äkki on hoopis mees? Minu küsimus: kas lesepension hakkaks kehtima ka homopaaride puhul?

11:48 Mihhail Stalnuhhin
See ei ole minu otsustada, see on selle saali otsustada. Mina olen liiga vana, et mind ümber õpetada ja mulle selgeks teha, et abikaasa, naise kohal võib olla mees. Ma ei tea, kas õnneks või kahjuks, aga mulle te enam selgeks ei tee, et selline olukord on normaalne. Aga see on selle saali otsustada. Aitäh, et küsisite, sest tegelikult komisjonis hakatakse rääkima ka seda, et võib nii olla, et elatakse koos ja sageli ka kasvatatakse lapsi, ilma et oldaks ametlikult abielus. Jumala pärast, meie toome selle seaduseelnõuga välja suure hulga inimeste probleemi. Kui saalil, kui fraktsioonidel on soov seda täiendada, tuleme lahtise hingega kohe vastu: täiendame, teeme sisu laiemaks! Nii nagu see saal otsustab, nii teeme, aga põhimõte peaks olema selge. Teate ju seda legendi luikede kohta: kui üks sureb, siis teine sooritab enesetapu, lihtsalt lendab end vastu maad surnuks. Meie pensionärid on praktiliselt samas seisus. Abikaasa lahkub ja inimese elu muutub väga raskeks. Annaks jumal, et oleks lapsi, kes aitavad. Põhiline on praegu see põhimõtteline probleem siin ära lahendada, eks siis näe, mida kõike eelnõusse juurde pannakse. Kui mood on selline, et mehel võib olla ka meessoost abikaasa, ja kui saali enamik on selle poolt, siis olgu nii. Mida mul saab olla selle vastu, et inimesed armastavad teineteist.

11:50 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Jüri Adams, palun!

11:50 Jüri Adams
Härra Stalnuhhin, te nimetasite, et olete sellesisulise eelnõu ka kunagi varem esitanud. Kuna see ei ole olnud Riigikogu selle koosseisu ajal – loodan, et ma valesti ei mäleta –, siis peab see olema eelmise või üle-eelmise koosseisu ajal. Kas te palun räägiksite, kuidas tookord selle eelnõu menetlemine kulges?

11:50 Mihhail Stalnuhhin
Jah, see oli eelmises koosseisus. Ja menetlemine kulges täpselt samuti, nagu on kulgenud seekord. Et pole nagu viga, et peaks nagu inimesi aitama, aga meil on teised toetused, meil on teised võimalused. Komisjoni tuli ministeeriumi esindaja. Teate, ma olen nende eestimaalaste hulgast, kes seniajani ajavad segi need kaks sotsiaalala ministrit, nii et ma ei saa teile öelda, kelle alluv see oli. Väga raske on aru saada, kes millega tegeleb. Aga ministeeriumi inimene tuleb ja ütleb, et me aitame neid inimesi nii ja naa. Viimane kord kõlas komisjonis, kui ma õigesti mäletan, nii naljakas arv, et 12 inimest – mitte 12 000, vaid 12 inimest! – pidi mingit toetust saama. Komisjoni ettekandja võib mind parandada, kui ma milleski eksin. Põhimõtteliselt on selliste eelnõudega üks ja seesama lugu: ootame, millal koalitsioon teeb asja ära. Näiteks koostavat valitsus praegu piiritsooni kontseptsiooni. Ma olen mingi 15 aastat tegelenud piiriäärsete aiandusühistutega, see on siin saalis juba neetud teema, aga järjekordselt selgub millalgi, et meil ei ole piiritsooni kontseptsiooni. Piir on, naaberriik, mida enamik poliitikuid peab vaenlaseks, on, Kaitsevägi on, piirivalveüksused on, aga kontseptsiooni ei ole juba veerand sajandit. Alati mõeldakse midagi sellist välja. Idee on hea, peaks nagu vaatama, kuidas seda laiemalt ellu viia, et inimestel oleks elu parem, aga ei õnnestu. Tavaliselt käib niiviisi.

11:52 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Andres Ammas, palun!

11:52 Andres Ammas
Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Vabandust, aga seletuskirja ettevalmistamisega, vähemalt selle punkti kirja panemisega, kus on märgitud rakendamiseks vajalikud kulutused, te ei ole just ülemäära vaeva näinud. Kas neid andmeid ei olnud võimalik saada, kas või suurusjärku, kui paljusid inimesi see puudutab ja mis see maksma võiks minna? Või te ei pidanud seda praegu oluliseks ja arvate, et tähtis on lihtsalt printsiip heaks kiita?

11:53 Mihhail Stalnuhhin

See on muidugi väga oluline. Isegi nende küsimuste arutamine, mis ei ole seotud riigieelarve vahenditega, tekitab siin suuri probleeme. Aga see on selge, et eelnõu mõjutab riigieelarvet kõvasti, kuna see puudutab väga paljusid pensionäre. See on väga tähtis. Kui ideed esimest korda arutati – see oli siis eelmises koosseisus –, siis sai selgeks, et me võime ju nimetada suvalise arvu, aga selleks, et õige summa välja arvutada, on vaja andmebaasi, mis on olemas Sotsiaalministeeriumil või tema hallatavatel asutustel. Tegelikult andmeid, kui paljud pensionäridest on lesed ja milline vahe on nende enda ja kadunud abikaasa pensionil, pole meil kuskilt võtta. Statistikabaas puudub. Aga kuna see teema on juba arutusel olnud, siis võin teile mälu järgi öelda, et eelmise koosseisu ajal jäi kõlama umbmäärane summa 3–4 miljonit. Aga võtame kas või selle statistika, et vanaduspensioni saajaid on 300 000, kusjuures naisi on 195 000 ja mehi 105 000. Vahe on 90 000. Me võime oletada, et need 90 000 on lesed. Ka võime oletada, et vahe meeste pensioniga on, noh, nimetan suvalise arvu, 25 eurot kuus ehk 300 eurot aastas. Korrutage need 300 eurot 90 000-ga. Summa on tohutu, 27 miljonit vist tuleb. Aga need on kõik sellised suvalised arvud. Kui Sotsiaalministeerium suhtuks ideesse tõsiselt, siis ta selgitaks täpsed arvud välja. Meil ei ole opositsioonis olles võimalik neid välja arvutada.

11:55 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Mart Helme, palun!

11:55 Mart Helme
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Ma tegelikult juba sain oma kavandatud küsimusele põhimõtteliselt vastuse. Seetõttu ma pisut moduleerin selle ümber ja viin pisut spekulatiivsele tasandile. Eile me arutasime siin saalis pikalt selle üle, mis läheb riigile maksma Estonian Airi pankrot ja kui palju on raha pandud uude lennukompaniisse. See suurusjärk on 250 miljonit eurot. Mis te arvate, kui meie riigis niisugune raiskamine ja ebamajanduslikkus lõppeks, kas me saaksime maksta mitte ainult lesepensioni, vaid võib-olla isegi mingit sorti kodanikupalka?

11:56 Mihhail Stalnuhhin
Jah, muidugi. Lühike vastus on: loomulikult me saaksime seda teha. Aga nagu te ise ka teate, meil on vähemalt kaks riiki. Üks riik on see, mis arvab, et meil on oma renomee säilitamiseks kindlasti vaja oma lennufirmat, kas või nui neljaks, ja et 100, 200 või 250 miljonit ei ole mingi summa selleks, et hoida oma marki kõrgel. Ja on olemas teine riik: need vanurid, kes elu jooksul võib-olla paar korda on lennukiga lennanud, aga viimasel kümnel-kahekümnel aastal mitte kordagi, ja kes ei tea sellest problemaatikast üldse mitte midagi. Küsimus peaks olema demokraatias. Neid inimesi, kes vajaksid seda 200 miljonit selleks, et neil oleks normaalne pension, on kordades või isegi kümnetes kordades rohkem kui neid, kes peavad tähtsaks lihtsalt mingit sümbolit, olgu see Estonian Air või mingi muu. Aga meie valimissüsteem on selline, et võimule tulevad ikka need, kes tahavad uhkelt meie marki kõrgel hoida ja olla Euroopa tasemel igas vallas, on see siis kooseluseadus, pagulaste vastuvõtt või miski muu. Me tahame ikka moodsate ideedega kaasas käia.
Aga aitäh, et küsisite! Mulle tuli meelde, et ma eile lugesin üht artiklit Islandi tursasõdadest ja pärast kontrollisin veel üle, sest ma ei uskunud oma silmi, kui ma seda lugesin. Väike Island, veidi rohkem kui 300 000 inimest, aga kolm korda võitles endale välja 200-miilise kalastustsooni. Ta pani lauale kõik – Euroopa, NATO, kõik –, aga ta tegi seda oma kalurite, oma elanikkonna nimel. Ja ta tegi seda nii julgelt, et mul on raske sellest isegi rääkida. Ma ei usu seda! Riigid on erinevad. Üks riik on piisavalt julge selleks, et seista oma elanike eest. Teine ei näe selleks mitte mingit vajadust, isegi kui inimesed ära sõidavad. Kuhu kaugemale nad ikka sõidavad kui Euroopasse, nad on endiselt Euroopas. Me kõik oleme eurooplased, mis vahet seal on, mitu inimest Eestis elab. Ja see, et iga kolmas elanik on meil pensionisaaja, ei vaeva vist üldse mitte kedagi.

11:59 Aseesimees Helir-Valdor Seeder
Imre Sooäär, palun!

11:59 Imre Sooäär
Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Minu küsimus on ajendatud sinu hea kolleegi Peeter Ernitsa küsimusest. Sa oma vastuses küll ütlesid, et sa oled vanem inimene ja sind on raske ümber õpetada,

aga samas sa lõpetasid väga positiivse tolerantsinoodiga. Kas ma sain sinust õigesti aru? Toon lihtsa näite: oletame, et kaks vanemat Keskerakonna liiget on sõlminud kooselulepingu vastu võetud kooseluseaduse alusel – täname Keskerakonda samuti selles osalemise eest! – ja üks nendest jääb leseks. Kas sina isiklikult toetaksid seda, et see teine inimene võiks saada lesepensioni?

11:59 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh, kolleeg Imre! Poliitika on kompromisside kunst. Minu lause tähendas seda, et kui sina koos oma fraktsiooniga toetad meie seaduseelnõu, siis mina olen nii tänulik, et ma ei hakka vastu, kui sa paned siia sisse ühesoolised paarid. See on kompromiss ja minu arvates see on mõistlik kompromiss, millest inimesed saaksid aru.

12:00 Esimees Eiki Nestor
Jaanus Karilaid.

12:00 Jaanus Karilaid
Aitäh juhatajale! Hea ettekandja! Kas Sotsiaalministeeriumi uuringutest on täpsemalt välja tulnud, kui paljud Eesti üksikpensionäridest elavad süvavaesuses? Kas Sotsiaalministeerium tegeleb selliste andmete kogumisega?

12:00 Mihhail Stalnuhhin
Kindlasti tegeleb. Kui aidata ei oska, siis andmeid koguda võib igal juhul, eks ju. Aga kui palju neid on? Ma miskipärast arvan, et minu kolleeg Marika Tuus-Laul teab seda palju paremini, see on tema rida. Mina nii sügavale selle teema uurimisel ei sukeldu.

12:01 Esimees Eiki Nestor
Krista Aru, palun!

12:01 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Probleem on olemas, inimestel on tõepoolest mured, mille lahendusi oodatakse siit saalist. Mind hakkas huvitama, on teil ülevaadet, kuidas see on eri riikides lahendatud. Kui paljudes riikides on olemas lesepension? On teil sellest mingit ülevaadet?

12:01 Mihhail Stalnuhhin
Kui eelnõu oli eelmises koosseisus menetluses, siis ma hankisin need andmed. On riike, kus lesepension eksisteerib – seda nimetatakse lesepensioniks –, aga oma olemuselt on see täiesti midagi muud. Sellist lahendust, mille meie pensionärid on välja pakkunud, et tehakse valik oma teenitud pensioni ja kadunud abikaasa pensioni vahel, ei ole. Meie naaberriigis Soomes on lesepension, aga see on märksa võimsam abinõu kui see, mida meie siin välja pakume. Võib arvata, et midagi analoogset kuskil ei ole, aga peale seda eelmist korda ma ei hakanud neid variante uurima. Seda on nüüd võimalik kahe lugemise vahel teha. Kui see huvi kestab, siis kindlasti võime selle teemaga jätkata.

12:02 Esimees Eiki Nestor
Tarmo Tamm, palun!

12:02 Tarmo Tamm
Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu meelest on see väga sümpaatne eelnõu ja minu arvates tasandaks see elu jooksul tekkinud ebavõrdsust. Pean silmas just soolist palgalõhet. On selge, et naised saavad vähem palka kui mehed. Paraku on elus nõrgem pool meesterahvas, kes varem lahkub. Miks ei võiks siis meeste panust, mille nad on riigile andnud – ega nad ilmaasjata paljudel juhtudel kõrgemat palka ei saa –, kanda abielupaari teisele poole üle. Ühe poole kohustused ju tuleb teisel üle võtta. Minu meelest on see hästi sümpaatne mõte. Kui me vanemapalgaga püüame päästa noori peresid, kellel on kohustusi pankade ees, näiteks liisinguid, miks siis kõrgemas eas inimesi ei võiks samamoodi toetada? Riigile ei lähe see ju suurt midagi maksma ja need pered on riigile oma panuse andnud.

12:03 Mihhail Stalnuhhin
Aus vastus on, et ei tea, miks. Ma ei tea, miks meie riik teeb ühte asja või teist asja, miks tehakse üks või teine valik. Ma juba ammu küsimustele "mis juhtub siis, kui" ei vasta. Ma ei ennusta mitte midagi, sest ma tean, et paari minuti pärast võib juhtuda midagi sellist, mida oli absoluutselt võimatu ette kujutada. Isegi unes ei näe asju, mis tegelikult juhtuvad. Aga ma tänan küsimuse eest, sest selles kõlas sõna "vanemapalk". Ma tuletan meelde, et omal ajal, kui sellega välja tuldi – minu mälu järgi oli see 2002. või 2003. aastal –, siis oli kaks kontseptsiooni. Põhimõtteliselt kõik olid nõus, aga kontseptsioone oli kaks. Üks oli see, et maksta seda kõigile võrdselt, ent selle peale öeldi, et aga see ema või see isa annab meie riigile palju suurema panuse. See oli põhiline argument ja peale seda kehtestati vanemapalga süsteem, mille puhul algselt oli niiviisi, et sellel palgal võis olla 13-kordne vahe. Miinimum oli 200 krooni ja maksimum oli 3000 ringis, kui mälu mind ei peta. Tegelikult vist petab, see vahe oli veelgi suurem. Nii et üks probleem on see, et me panustame lastesse, aga praegu see abinõu enam eriti ei tööta. Iive on selline, nagu ta on. Peaks siis vähemalt panustama nendesse inimestesse, kes on kõik endast sõltuva juba teinud.
Aga jah, ma ei oska öelda, miks ühed või teised otsused vastu võetakse. Mõnikord on see selgitatav valimiskampaania tulekuga, mõnikord sellega, et soovitakse konkurentidele tuli alla panna. Aga enamikul juhtudel on väga raske midagi selgitada.

12:05 Esimees Eiki Nestor
Ain Lutsepp, palun!

12:06 Ain Lutsepp
Aitäh, härra Riigikogu esimees! Austatud kõneleja! See probleem on igati tähelepanuväärne, aga minu küsimus on selline. Milline oleks selle eelnõu valguses pensionisammaste osa lesepensioni maksmisel? Jah, see on kõik.

12:06 Mihhail Stalnuhhin
Mina näen seda asja väga selgelt. Meie pensionisüsteem on üsna keerukas, aga kokkuvõttes annab see igale inimesele konkreetse suurusega pensioni, mis sõltub tema vanusest, tööpanusest, pensionisammastest jm. Selle võib välja arvutada iga kell, on inimene elus või surnud, ja võib võrrelda, kui suur on pension ühel abikaasal ja kui suur teisel. Ma ei kasuta siin sõnu mees ja naine, mõnikord on ju, vastupidi, naisel suurem pension ja naine sureb varem. Aga kõik elemendid, millest praegu pensionisumma kokku arvutatakse, jäävad alles. On kaks summat, mida inimene võrdleb, ning kui vahe on olemas ja see on surnud abikaasa kasuks, võiks olla võimalus valida see pension, mitte enda oma. Teise ja kolmanda samba teooriasse siin pole mõtet süveneda.

12:07 Esimees Eiki Nestor
Arno Sild.

12:07 Arno Sild
Lugupeetud ettekandja! Kuidas te ette kujutate, kas lesepension oleks kuidagi seotud ka üleskasvatatud laste olemasoluga ja nende kohustustega?

12:07 Mihhail Stalnuhhin
Jah, see peaks olema seotud laste olemasoluga. Kui me algatame midagi, mis näeb välja tänuna, siis me peame selgitama, mille eest. Ja seaduseelnõus on kirjas, et õigus lesepensionile on vähemalt 63-aastaseks saanud isikul, kelle abikaasa, kellega on isik abielus olnud vähemalt 16 aastat ning kellega on isik koos kasvatanud vähemalt üht last, on isiku vanaduspensioniea saabumise ajaks või vanaduspensionieas surnud. Siin see abielus olemise aastate arv või laste arv võiksid muidugi kahe lugemise vahel ka muutuda. Aga see tingimus, et olgu üheskoos kasvatatud laps, on kindel. Minu jaoks ja ka nende inimeste jaoks, kes selle eelnõu mõtte algatasid, on see üks tähtsaimaid asju.

12:08 Esimees Eiki Nestor
Rohkem küsimusi algatajale ei ole. Komisjoni ettekandja on Aivar Kokk.

12:09 Aivar Kokk
Hea juhataja! Head kolleegid! Riigikogu sotsiaalkomisjon arutas oma 14. detsembri istungil lesepensioni seaduse eelnõu 110 ettevalmistamist esimeseks lugemiseks. Algataja esindaja, Keskerakonna fraktsiooni liige Mihhail Stalnuhhin tutvustas komisjonile eelnõu, millega tahetakse muuta riikliku pensionikindlustuse seadust. Eesmärk on kehtestada lesepension isikutele, kes on vanaduspensionieas ning kelle vanaduspensionieas abikaasa, kellega on isik olnud vähemalt 16 aastat abielus ja kellega koos on isik kasvatanud vähemalt üht last, on surnud.
Komisjoni liikmetele tutvustati Vabariigi Valitsuse seisukohti lesepensioni seaduse eelnõu kohta. Valitsus ei toeta väljapakutud eelnõu, sest sarnane pension on juba olemas toitjakaotuspensionina. Lesepension oleks sisuliselt toitjakaotuspensioni erijuht. Lisaks kaasneksid sellise seaduse elluviimisega märkimisväärsed riigieelarve kulud, kuid sellele, mille arvel need ressursid leitakse, pole seletuskirjas viidatud. Samas otsustati Vabariigi Valitsuse istungil toetada täiendava toetuse maksmist rahvastikuregistri andmetel üksi elavatele vanaduspensionäridele, kelle igakuine sissetulek on alla 115 euro ühe inimese kohta. Riikliku pensionikindlustuse süsteemi edasiseks arendamiseks analüüsivad Sotsiaalministeerium ja Rahandusministeerium koos sidusrühmade ja sotsiaalpartnerite esindajatega riikliku vanaduspensioni sõlmküsimusi.
Komisjoni liikmed kuulasid eelnõu tutvustuse ja Vabariigi Valitsuse seisukohad ära, avaldasid eelnõu kohta arvamust ja küsisid täiendavalt, miks on valitud just sellised kriteeriumid: peab olema olnud vähemalt 16 aastat abielus ja koos kasvatatud vähemalt üht last. Algataja esindaja selgitas, et need kriteeriumid tuginevad nende inimeste arvamusele, kes ettepaneku tegid.
Komisjon tegi järgmised otsused: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu istungi päevakorda 12. jaanuaril; teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt 5, vastu 4), määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva ja määrata ettekandjaks komisjoni esimees Aivar Kokk. Kõik otsused tehti konsensusega, välja arvatud siis tagasilükkamine.
Peeter Ernits küsis, mida komisjoni esimees asjast arvab. Ma võin sulle öelda, et ma arvan samamoodi nagu Maire. Ma olen ka nagu lõhki rebitud. Küsimused, kuidas suhtuda ühte või teise eelnõusse, on tihti rasked, sest südametunnistus ja riigieelarve võimalused ei lange kokku. Kui rääkida lesepensionist, siis Mihhail küll ütles, et kuskilt ei saa asjaomaseid andmeid kätte, aga tegelikult on teada, et Eesti Vabariigis on 96 000 üksi elavat pensionäri, kellest lesed on umbes kolmandik. Kui arvestada toda vähemalt 16 aastat abielus olemise ja vähemalt ühe lapse nõuet, siis arvud muidugi väheneksid. Praegu on aga komisjoni liikmed ja koalitsioon seisukohal, et ei tohiks olla vahet, kas sa oled vähemalt 16 aastat abielus olnud või oled olnud vähem – kui sa elad üksi ja saad ainult pensioni, siis on tunduvalt raskem ära elada kui kellegagi kahekesi koos elades. Praegu on ettevalmistamisel seadus, mille rakendamiseks on 2017. aasta riigieelarves ka vahendid ette nähtud. Eesmärk on toetada kõiki üksi elavaid vanaduspensionäre, et nad saaksid oma kommunaalkulud tasutud ja üldse majanduslikult hakkama. Ma arvan, et ei tohiks olla sellist erisust, et üht üksi elavat pensionäri me toetame ja teist ei toeta. Sellepärast komisjon lesepensioni seaduse eelnõu ei toetagi. Samas me oleme kindlasti valmis sellel poolaastal tulema Riigikogu saali uue eelnõuga, kus on arvestatud kõiki neid plusse ja miinuseid ja kõiki inimesi, kes on pensionieas, aga elavad üksi. Me tahame toetada nende kommunaalkulude katmist. Lihtsalt üksinda on tõesti raskem kui mitmekesi.

12:14 Esimees Eiki Nestor
Nüüd küsimused. Andres Ammas, palun!

12:14 Andres Ammas
Aitäh, lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Te vahendasite Vabariigi Valitsuse arvamust ja seal on kirjas, et selle eelnõu seaduseks saamisega kaasneksid märkimisväärsed kulutused või märkimisväärne surve riigieelarvele. On seal ka täpsemalt juttu suurusjärkudest? Kui suur kulu see võiks olla?

12:14 Aivar Kokk
Jah, suurusjärk on 10 miljonit eurot.

12:14 Esimees Eiki Nestor

Valeri Korb, palun!

12:14 Valeri Korb
Aitäh! Hea kolleeg! Ma ei saanud ausalt öeldes sellisest asjast aru. Sa rääkisid, et valitsuse vastuses on öeldud, et tavaline pension juba eksisteerib, nüüd sa aga teatad, et kahe-kolme kuu pärast tullakse välja uue eelnõuga. Kuidas need asjad kokku klapivad? Kas me pärast seda istungit võime rääkida, et valitsuse otsuses on öeldud, et pension juba eksisteerib, ja Stalnuhhin tuli välja eelnõuga, mis ei ole vajalik? Võid sa seda kuidagi kommenteerida?

12:15 Aivar Kokk
Valeri, tegelikult ma rääkisin toitjakaotuspensionist. Toitjakaotuspensioni on õigus saada toitja surma korral tema ülalpidamisel olnud perekonnaliikmetel. Lapsele, vanemale või lesele määratakse toitjakaotuspension sõltumata sellest, kas nad olid toitja ülalpidamisel või mitte. Kui toitja suri töövigastuse või kutsehaiguse tõttu, määratakse toitjakaotuspension staažinõuet esitamata. Toitjakaotuspensioni suurus sõltub perekonnaliikmete arvust. Kui on kolm või enam pereliiget, siis on summa 100 eurot, ja kui on üks, siis on võimalik saada 50% sellest pensionist. Seda esiteks. See ei ole sama, mis oleks teie väljapakutud lesepension. Kõik pensionärid, kes üksi elavad, ei ole lesed. Ka on teada, et Eesti ühiskonnas paljud inimesed elavad küll koos, aga millegipärast ei registreeri abiellumist. Sellestki tulenevad lisaprobleemid. Kokkuvõttes me näeme, et üksi elavate pensionäride toetamine on oluline, kusjuures on tähtis, et kõiki võrdselt toetatakse, mitte ei selekteerita välja ühte osa nendest, kellel on raske.

12:17 Esimees Eiki Nestor
Jaanus Karilaid!

12:17 Jaanus Karilaid
Aitäh juhatajale! Hea ettekandja! Sa väitsid, et paljudel üksi elavatel pensionäridel on raske kommunaalmakseid tasuda. Kui sa niimoodi väitsid, siis sa kindlasti tead, kui palju neid inimesi on ja kui kaua selline probleem on eksisteerinud.

12:17 Aivar Kokk
Nagu ma enne ütlesin, vanaduspensionil olevaid üksi elavaid inimesi on Eestis suurusjärgus 96 000, pluss veel eripensioni või invaliidsuspensioni saavad üksi elavad inimesed, keda on 6000–7000. Nii et see suurusjärk on veidi rohkem kui 100 000 inimest, kellel on raskusi. Enamikul neist on kindlasti raske toime tulla. Mõningad Riigikogu pensioni või mingit muud eripensioni saavad inimesed on sellest hulgast muidugi välja arvatud, aga enamikul on probleeme. Sellepärast seda eelnõu ette valmistataksegi, et neid lahendada.

12:18 Esimees Eiki Nestor
Peeter Ernits, palun!

12:18 Peeter Ernits
Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! On teada, et meie, mehed, elame keskmiselt kümme aastat vähem kui Eesti naised. See käib ilmselt ka meie kohta, Aivar. Nüüd sa räägid, et see 10 miljonit on märkimisväärne kulu. Kas see tähendab seda, et kui meie lesed hakkaksid saama meie pensioni, siis tegelikult on riik arvestanud sellega, et me sureme varem ära ja see raha jääb välja maksmata – see 10 miljonit? Teine küsimus on selle kohta, et sinu väitel aastal 2017 hakkavad üksi elavad pensionärid saama mingit kommunaaltoetust. Kui suur see võiks olla? See on kindlasti palju väiksem kui see meie pakutud lesepension.

12:19 Aivar Kokk
Hea Peeter! Alustame sellest, et kui seda eelnõu komisjonis tutvustati, siis öeldi, et selle maksumus on umbes 2,5 miljonit. Kui täna küsiti selle kohta siin saalis, siis öeldi, et maksumus võiks olla 4–5 miljonit. Me räägime täna 10 miljonist, mis on mõeldud üksi elavate pensionäride toetuseks. Väga lihtne on

arvutada, et kui suurusjärk on 100 000 üksi elavat pensionäri ja kui eelarves on 10 miljonit, siis hakkab selle toetuse määr olema 100–115 eurot. See 10 miljonit on koalitsioonilepingu punktis sees ja see peaks kehtima hakkama alates 2017. aastast. Praegu ma küll usun, et enne suvepuhkusele minekut me jõuame selle eelnõuga suurde saali ja selle siin ka vastu võtta. Ega üks ettepanek ei välista teist. Meie pakutav eelnõu on lihtsalt laiema põhjaga ja arvestab kõiki üksi elavaid pensionäre, kellel on äraelamisega raskusi. Ja see ei ole mitte kommunaalkulude katmise abinõu, vaid lihtsalt üksi elavaid pensionäre toetav meede. Ma tõin vaid näiteks, et üksi elaval pensionäril on raske kommunaalkulusid maksta. Kahekesi elades on võimalik see kulu kahe peale ära jagada.

12:20 Esimees Eiki Nestor
Jüri Adams, palun!

12:20 Jüri Adams
Härra komisjoni esindaja! Mingeid lesepensione peaks ju praegugi olema. Vähemalt oli hiljaaegu üks selleteemaline Riigikohtu otsus, mis põhines sellel, et umbes kolm aastat tagasi kohtunike lesepension kaotati ja tekkis mingi üleminekuprobleem. Võib-olla kehtib see veel mingite eripensionide korral. Ma suudan hetkel meenutada seda, et presidendi abikaasa puhul on põhimõtteliselt – ma ei tea, mis nime all – ka sama sisuga pensioniliik ette nähtud. Äkki on teil selle kohta andmeid ja võib-olla teate ka midagi sellest, milliseid lesepensione rakendati Eestis enne sõda.

12:21 Aivar Kokk
Seda ma ei tea, milliseid lesepensione enne sõda Eestis kasutati. Hetkel on ainukene, mida mina tean, tõesti ette nähtud presidendi abikaasale. Kui president lahkub siitilmast, siis on tema abikaasale toetus ette nähtud, aga seda ei nimetata lesepensioniks.

12:21 Esimees Eiki Nestor
Märt Sults, palun!

12:21 Märt Sults
Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Te väitsite, et toitjakaotuspension on juba olemas ja lesepension oleks nagu mingi erisuse sissetoomine. Kas te ei arva, et Eesti Vabariik on nii väike ja nii eripärane, et kõiki erisusi tuleb eraldi läbi arutada ja arvestada? See sada eurot, mis te siin rääkisite, et tuleb pensionilisana – see on ju naeruväärne summa praeguse elukalliduse juures. Mispärast ei võetud meie eelnõu kui vajaliku erisuse arvestamist?

12:22 Aivar Kokk
Ma veel kord ütlen, et teie pakutud ideede ja mõtete juurde tullakse kindlasti tagasi siis, kui arutatakse üksi elavate pensionäride toetamise süsteemi. Siis kaalutakse plusse ja miinuseid, arvestades nii täna päevakorras oleva eelnõu kui ka järgnevate algatuste sisu. Kuna üksi elavate pensionäride toetuse eelnõu ei ole valmis, siis ei ole võimalik neid kahte eelnõu koos vaadata ja analüüsida. Loomulikult on see summa väike, aga ma pean teile tunnistama, et kõik algab ikkagi maksudest, maksudest laekuvatest summadest. Just nii palju saame jagada sotsiaaltoetusi. Enne me rääkisime ranitsatoetusest, nüüd räägime lesepensionist ja muudest üksi elavate pensionäride toetustest. Nagu te teate, ei jätku sotsiaalmaksust, mida töötajad tööandjate kaudu tasuvad, ka praeguste pensionide väljamaksmiseks. Pool miljardit tuleb kõikide teiste maksude arvel maksta. Keegi rääkis siin lennukompaniide probleemidest ja sinna makstavatest summadest. Mul on kahju, et saalis on väga vähe neid inimesi, kes on ettevõtjad. Just tänu ettevõtjatele ja ettevõtlusele tulevad need summad, mida me saame maksudena kokku koguda ja siis laiali jagada. Alati tundub iga toetus väga väike, kui vaadata seda üksikisiku seisukohalt, ja väga suur, kui arvestada kogu seltskonnaga, kellele mingi toetus antakse. Maire lahkas siin äsja emotsionaalselt ja väga hästi ranitsatoetuse teemat. Koolisöögi raha, lastetoetused, peretoetused – kui kõik need kokku panna, siis saame väga suure summa, mis tuleb riigieelarvest välja maksta. Kui sa vaatad ainult ühte rida ja tead, et 100 eurot makstakse 141 000-le Eestis kooli minevale lapsele ja 100 000-le üksi elavale pensionärile, siis tundub see väga suur summa, aga üksikult on see väike summa. Nii see elu on. Aga ma arvan, et me peame täna siin saalis mõtlema

selle peale, kuidas Eesti majandust elavdada, kallimaid töökohti luua ja ettevõtjatele rohkem võimalusi anda. Siis on kindlasti võimalik palju rohkem sotsiaalseid toetusi maksta, kui meil on tagatud korralik maksulaekumine. Praeguses majandussituatsioonis ei ole elu Euroopa Liidus kõige kergem ja kindlasti ka järgmisel aastal pole see see, mida me loodame. Aga tingimata tuleb kõik selleks teha, et majandust elavdada.

12:25 Esimees Eiki Nestor
Märt Sults, palun!

12:25 Märt Sults
Aitäh, härra eesistuja! Hea ettekandja! Teil olid väga head mõtted. Teie nagu arvate, et te elavdate majandust, aga minu arust koalitsioonivalitsus tapab majanduse arengut ja võtab vastu seadusi, et majandust suretada – alates turismist kuni vahenduseni välja. Asi on ehk selles, et te ei ole vist kuigi palju rahva seas ringi käinud. Mina olen näiteks valitud Põhja-Tallinnast, Kristiinest ja Haaberstist. Kui te käite seal üksi elavate pensionäride juures, siis, andke andeks, nad ei saa iseendaga hakkama, sest paljude pension on 200 eurot. Te räägite sotsiaaltoetustest, aga neid taotleda on äärmiselt keeruline ja nad ei saa seda raha kätte. Ka neil on õigus elada oma viimased aastad elamisväärselt ja inimlikes tingimustes, aga nad ei ole võimelised gaasi eest maksma ja kütte eest maksma. Samal ajal me üritame praktiliselt seaduse piirimail mängides neid elus ja tervetena ja rõõmsatena hoida. Kuidas te selle peale vaatate?

12:26 Aivar Kokk
Aitäh, Märt, küsimuse eest! Ma arvan, et ma ei käi pensionäride juures vähem, kui teie käite. Lasnamäe on muidugi tunduvalt kompaktsem ja seal on lihtsam kodudes käia kui Jõgevamaal või Tartumaal või ülejäänud Eestis, kus ei ole nii palju inimesi ühes kohas koos. Lasnamäel on lihtsam üks kõrghoone läbi käia, muidugi kui igast uksest sisse pääseb. Mõnes vallas või külas pole nii palju inimesigi kui seal ühes majas. Ma olen üksi elavate pensionäride muredega kaua tegelenud ja sellepärast ma tean neid arve natukene paremini kui siin saalis olevad inimesed keskmiselt.
Loomulikult on pensionäridel raske. Sellepärast koalitsioon ongi väga selgelt võtnud seisukoha, et neid tuleb toetada. Ka lesepension, mida me praegu arutame, ei ole mitte halb mõte. Mitte keegi siin saalis kindlasti ei ütle, et see on halb mõte. Aga see arvestab ainult üht osa üksi elavatest pensionäridest, ettevalmistatav eelnõu arvestab neid kõiki.
Kui sa küsid veel kord, miks makstakse nii vähe, siis ma rõhutan, et sotsiaalmaks väheneb tänavu 33%-lt 32,5%-ni. See osa, mis sellest maksust läheb pensionide maksmiseks, ei kata praegustki pensionifondi. Selleks tuleb muudest allikatest – aktsiisidest ja käibemaksust raha juurde võtta, et pensionifond ära katta. Me saame taskust võtta raha ikkagi nii palju, kui taskus raha on, rohkem ei ole võimalik. Just nendes piirides tuleb ka toetusi arvutada.
Ma olen ettevõtja olnud sellest hetkest, kui Eesti Vabariigis oli võimalik ettevõtjaks hakata. Mina saan rahulikult siin saalis istuda, minu ettevõtted maksavad kindlasti nii palju makse, et minu palk kinni maksta, ja jääb ka üle. Selles küsimus ongi, et tuleb asjade seisu vaadata ettevõtja pilguga. Kogu aeg kurdetakse, et kuskil on midagi tegemata, peaks ikka rohkem tegema. Mina ütlen ettevõtjana, et alati on kõige õigem tee võimalikult vähe ettevõtlusesse sekkuda. Mida vähem seda teha, seda parem on ettevõtjal oma ettevõttega tegeleda ja majandust elavdada. Igasugused direktiivid ja muud sekkumised võivad raskendada majanduse elavdamist.

12:29 Esimees Eiki Nestor
Heimar Lenk, palun!

12:29 Heimar Lenk
Aitäh! Lugupeetud esineja! Ma tahan, et te siiski selgitaksite saalile toitjakaotuspensioni ja lesepensioni vahet. Te hämate praegu, et need kaks asja kataksid teineteist või et uue seadusega saab lesepensioni kompenseerida. Jutt on ikkagi hoopis teisest asjast. Toitjakaotuspensioni puhul me räägime väga vaestest inimestest, vallavaestest, kes peavad minema paluma, käsi pikal, et andke mulle toetust. Mihhail Stalnuhhin Keskerakonnast räägib selles eelnõus hoopis teisest asjast. Ta räägib

abielupaaridest, kes on palju aastaid koos elanud ja kelle puhul üksi elama jäänud abikaasal oleks õigus saada osa oma mehe või naise pensionist. Nad on kahekesi koos oma elu üles ehitanud ja Eesti riiki oma toekate maksudega toetanud. Aga me võtame selle raha ära ja riik paneb selle oma tasku. Te räägite, et meil on raha vähe. Aga vaadake peeglisse! Seesama valitsus, kes praegu istub Stenbocki majas, on süüdi, et meie majandus ...

12:30 Esimees Eiki Nestor
Palun nüüd küsimus esitada!

12:30 Heimar Lenk
Ma juba küsisin! Ma palun, et ta võrdleks neid kahte pensioni ja seletaks selle vahe ära, mitte ei hämaks saali ees.

12:30 Aivar Kokk
Hea Heimar! Meile kõigile, kõigile Riigikogu liikmetele on antud arvuti ja meie kõikide arvutid on ühendatud internetiga. Kui sa trükid sinna sisse "toitjakaotuspension", siis sa näed, et see ei ole toetus, mida käiakse iga kuu mingi ukse tagant küsimas. See on midagi muud. Seal on väga selgelt kirjas, millistel tingimustel ja kui palju on võimalik toitjakaotuspensioni saada. See on pikk tabel. Näiteks 30 aasta pikkuse tööstaaži korral on toitjakaotuspension umbes 300 eurot. Tervet tabelit mul peas ei ole, aga ma võin sulle öelda, et toitjakaotuspensioni suurus sõltub sellest, mitu inimest seda pensioni saab. Kui on kolme või rohkema liikmega pere, siis on see 100%, kui on kaks perekonnaliiget, siis 80%, üksi elaval inimesel 50%. See sõltub ka sellest, kui suur pension toitjal oli. Ja juhin sinu tähelepanu ka sellele, et valitsuse kirjas oli juttu toitjakaotuspensionist, mitte komisjoni arutelul. Ma rääkisin sellest, mis valitsuse kirjas oli. Osa praegustest leskedest saab toitjakaotuspensioni. Aga see loomulikult ei ole sama, mis oleks lesepension. Ma seda ka ütlesin. Ma ei taha sugugi väita, et toitjakaotuspensioni ja lesepensioni vahele võiks võrdusmärgi panna. Need on erinevad lähenemised situatsioonile, kui keegi peres sureb. Ma veel kord rõhutan, et ettevalmistamisel on eelnõu, kus me arvestame kõiki üksi elavaid pensionäre, ja sellepärast komisjon sellise otsuse tegi.

12:32 Esimees Eiki Nestor
Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Keskerakonna fraktsiooni nimel Mihhail Stalnuhhin, palun!

12:32 Mihhail Stalnuhhin
Härra esimees! Lugupeetud kolleegid! Mul ei olnud kavas enam kõnelema tulla, aga kui jutt läks seoses lesepensioniga isegi majanduse elavdamise peale, siis kuidas saab rääkimata jätta. Tuletan teile meelde, et 1999. aastal oli selline olukord, et valitses teatud kriis ja rahvas hakkas varastama metalli. Probleem muutus väga suureks – kadusid liiklusmärgid, liftide mootorid ja mida kõike veel ei varastatud. Ida-Virumaa probleemidest oli see üks ebameeldivamaid ja nii esitasid mõned Riigikogu liikmed eelnõu, millega soovisid metalli kokkuostule tõkke ette panna. Siin saalis peaks praegu olema viis inimest, kes tollal olid Riigikogus, ja nad peaksid seda asja mäletama. Esimese korraga me pakkusime lihtsat lahendust, et on kolm või neli punkti, mis on litsentsitud ja kus on võimalik metalli ära anda. Üldiselt toimus see ju puhtpiraatlikult. Esimesel korral langes eelnõu välja, teisel korral langes välja, siis aga juhtus haruldane asi. Üksainus kord, millal juhtus nii, et ma sõitsin kaheks nädalaks komandeeringusse, sain ma pärast tagasitulekut teada, et eelnõu, mille ma enne ärasõitu uuesti käiku olin andnud, võeti Riigikogu saalis vastu. Ma olin lihtsalt šokeeritud. Kuidas see võimalik on?! Aga tõesti hääletatigi poolt. Jumal küll, alles visati kaks korda välja, äkki aga on vastu võetud?! Läksin küsima, kuidas see õnnestus, ja veel ilma minuta. Ja siis mulle räägiti, et ühe erakonna fraktsioon, kes on praegugi siin Riigikogus, leidis seegi kord, et ahah, Keskerakonna fraktsiooni metallikokkuostu eelnõu – viskame välja. Siis oli kaks lugemist, kõik toimus ühe või kahe nädala jooksul. Ja siis tõusis püsti üks mees, keda te kõik teate, edukas ärimees, ja ütles: "Kurat, asjale on vaja piir panna! Mul on metsamaja, kolm kilomeetrit kaablit varastati ära, ja varastati seepärast, et kõik vastuvõtupunktid võtavad iga kell selle kaabli metallina vastu. Teeme, kurat, selle asja ära, et olgu litsentseeritud!" Fraktsioon andis alla.
Iga kord, kui ma siin saalis mõtlen, kuidas üks või teine asi läbi läheb või millist toetust saab, siis mulle tuleb see lugu meelde. Ning tuleb meelde üks teine lugu samast fraktsioonist. Kui HIV-i ja aidsi

probleem algselt üles kerkis, siis kõik mõtlesid, et see ei ole Eesti probleem, see on üksnes kuskil Ida-Virumaal. Üks inimene siin hakkas kõnepuldist rääkima oma kukest ja mida kõike ta seal ei öelnud – nalja tehti. Meelt muudeti siis, kui hakkasid oma kandi noored haigestuma.
Ma ei tea, kas ma seoses selle eelnõuga peaksin rääkima sellest, et meie hulgas ei ole kõik ettevõtjad, kes on endale kümme elu ette ära kindlustanud. Meie hulgas on ka selliseid inimesi, kes käivad tööl, elades palgast palgani. On ju nii? Võib-olla mõtleks oma pere peale, alustaks sellest. Selle ajaga, mis ma siin Riigikogus olen olnud, olen ära saatnud vähemalt neli kolleegi, kes täna ei teadnud, et nad homme surevad. Nende lesed jäid üksi. Igal inimesel on see probleem olemas. Mõelge!
Palun lisaaega!

12:37 Esimees Eiki Nestor
Lisaaeg kolm minutit, palun!

12:37 Mihhail Stalnuhhin
Ja teine asi. Igaüks, kes siia pulti tuleb, hakkab rääkima 16-st koos elatud aastast, ühest koos kasvatatud lapsest, sellest, kas 2,5 miljonit või 4 või 10 miljonit ja nii edasi. Ma ütleksin, et kui võrrelda mingi mudeliga, siis see on nagu malemäng. Jah, esimesed käigud me teeme puhtmehaaniliselt: koostame eelnõu, anname sisse, e2, e4, vastaskäigud on enam-vähem teada. Aga hiljem niiviisi ei ole. Maailmas ei mängita malet niiviisi, et tuhanded maletajad käivad ainult ühte ja sama rada pidi, variante on tohutult. Ka iga eelnõu menetluses on võimalik läbi mõelda ja kokku leppida mingi uus stsenaarium. Kui teile ei meeldi see kooselamine 16 aastat, mõtleme, kuidas seda muuta. Üks laps, kaks last või kolm last ja kõik ülejäänud punktid, sh ka kulutused, mis tulevad – kõike saab arutada ja muuta.
Ja veel üks, kolmas asi. Sellest põgusalt sai juba räägitud, aga tegelikult ei oleks vaja leida puhtal kujul täiendavat raha, ei ole nagu õhust vaja mingeid lisaallikaid. Need allikad on olemas. Kui teil oleks siiras soov, et inimesed elaksid kauem, ja, kujutage ette, kui keskmine eluiga äkki pikeneks viie või kümne aasta võrra, siis tahes-tahtmata tekiks teil täpselt sama probleem. Küsimus ei ole selles, et kogu see summa tuleb leida – mingi väike tükike sellest, mis on juba makstud, mis on sees nendessamades fondides, mida inimene eluaeg on maksnud. Mina ei võta seda kui täiendavate summade otsimist. Mina võtan seda kui õiglast raha ümberjaotamist.
Nii et küsimus on selles, milline stsenaarium valida ja kuidas põhipunktides kokku leppida. Parim võimalus praegu on esimene lugemine siiski lõpetada ja mõelda, kuidas edasi minna. Ma juba tuletasin meelde 1999. aastat. Siin saalis on inimesi, kes mäletavad, kui iseseisvad me olime siis, 17 aastat tagasi, kuidas üks või teine fraktsiooni esimees võttis vaheaja, fraktsioon kogunes tavaliselt sinna nurka ja arutati, et uued asjaolud, uued faktid, äkki mõtleks nende üle. Kolleegid, äkki mõtleks siiski?! Võtke paus, lõpetame esimese lugemise! Aitäh!

12:40 Esimees Eiki Nestor
Jüri Adams Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

12:40 Jüri Adams
Lugupeetud rahvaesindajad! Sotsiaalkomisjoni esimees Aivar Kokk ütles, et vist keegi ei arva, et see eelnõu on halb. Mina pean tunnistama, et ma tulin siia pulti, et just nimelt ütelda, et minu arvates see eelnõu on halb, ja mitte lihtsalt halb, vaid väga halb. Põhjus pole mitte selles, et ma ei pea õigeks selle eelnõu eesmärke, aga minu arvates on sobimatu see vahend, mida nähakse ette nende eesmärkide saavutamiseks. Ei ole ju niimoodi, et on ainult üks vahend, kuidas mingisugust eesmärki on võimalik saavutada. Vahendeid on erinevaid ja antud juhul meile pakutakse erakordselt kummalist lahendust. Viimase 20 aasta jooksul ei ole Riigikogus keegi teinud ettepanekut võtta Eestis kasutusele üks arhailine sotsiaalkindlustuse mehhanism, mis kunagi on olnud ja õitsenud, aga mis praeguseks on maailmas mitmesugustel põhjustel peaaegu välja surnud.
See idee, et peavad olema lesepensionid, kuulub tegelikult demokraatiaeelsesse ajastusse. See oli Euroopa kuningriikide ajastul, kui kuningriikide kõrgemate võimukandjate surma järel oli kombeks, et nende leskedele maksti elu lõpuni rahalist toetust. Selle eesmärk ei olnud kindlasti päästa neid näljasurmast, sest majandussüsteem ja tasusüsteem olid nii korraldatud, et nad ei oleks nälga jäänud. Põhiidee oli see, et säilitada nende harjumuslik elatustase, harjumuslik suhtlemisringkond. See süsteem paistis ka veel selles mõttes silma, et seda ei finantseeritud kunagi maksumaksja rahast. Reeglina

kasutati kas riigivara või kuningate isiklikku vara. Süsteem jõudis ilmselt täiuslikkuseni Preisimaal ülemöödunud sajandi viimase 30 aasta jooksul, kui kujunes välja Preisi haldusmudel, mille üks väga oluline tunnus oli, et riiki juhtisid professionaalsed apoliitilised ametnikud, kelle ameti juurde kuulus ka privileeg, et juhul kui nad surid oma abikaasadest varem, siis maksti nende leskedele eripensioni. Ka Eesti Vabariigis olid minu teada kuni teise maailmasõjani väikene hulk kõrgemaid riigiametnikke, kelle puhul kehtisid samad reeglid.
See pensioni eriliik hakkas igal pool Euroopas välja surema sellest ajast peale, kui tulid kasutusele üleüldised demokraatlikud pensionisüsteemid. Kui meie oma iseseisvuse 1990. aastate alguses taastasime, siis mälestus Preisi mudelist oli nii tugev, et tärkas seesama idee, et kõrgematesse riigiametitesse parimate inimeste meelitamiseks võiks kehtestada sellised lesepensionid. Need kehtestatigi kõrvuti muud liiki eripensionidega. Ma ei ole täna korralikult ette valmistunud selles mõttes, et ma ei tea, kas eripension on ka praegu näiteks prokuröridel või veel kellelgi. Presidendi abikaasal on see olemas. Umbes kolm aastat tagasi maksti säärast pensioni kohtunike abikaasadele.
Palun lisaaega!

12:44 Esimees Eiki Nestor
Kolm minutit lisaaega.

12:45 Jüri Adams
Möödunud sügisel langetati üks Riigikohtu otsus ühe kohtuniku proua kohta. Ta taotles omale lesepensioni, põhjendades seda sellega, et teda ei kohelda ootuspäraselt, kuna tema abikaasa, kes oli kõrgepalgaline kohtunik, oli surnud vaid paar kuud pärast seda, kui Riigikogu oli kaotanud selle eraldi lesepensioni statuudi.
Igatahes niisuguse arhailisuse juurde tagasituleku mõte ei ole hea. Mul on võimalik olnud nende aastate jooksul näha päris palju juhtumeid, kui on püütud riigis kehtestada midagi sellist, mis on tegelikult ajast ja arust. Härra Stalnuhhinil on valijad, kelle hulgas elavad edasi mälestused, et kunagi, sada aastat tagasi, on praktiseeritud sellist pensioniliiki. Niisugune see elu on. Valijad ei ole kohustatud kõigega kursis olema, aga härra Stalnuhhin ja teised Riigikogu liikmed peaksid küll olema kursis, mis on üldised tendentsid ja kuhu minnakse.
Ma väidan seda, et arhaismid, nii palju kui ma olen näinud neid Eesti seadustes kehtestatuna, on reeglina toonud kaasa rohkem halba kui kavatsetavat head. Kohati on tagajärjeks olnud lausa katastroofid. Eile näitas fraktsioonikaaslane Andres Ammas mulle Riigikontrolli koostatud uuringut selle kohta, kuidas on Eestis õnnestunud omal ajal asjaõigusseaduses sätestatud kallasraja institutsiooni taastamine. Ka sellega on olnud probleeme, aga see on üks väheseid näiteid selle kohta, et üks arhailine institutsioon õnnestus taastada meie riigis selliselt, et me võime selle üle rõõmu ja uhkust tunda. Aga 19. sajandi keskpaiga või isegi 18. sajandi aadliriikide lesepensioni idee taaselustamine Eesti Vabariigis aastal 2016 on küll täiesti kohatu. Kui on vaja mingisuguseid tulemusi saavutada nende hädade leevendamiseks, mida siin härra Stalnuhhin kirjeldas, siis tuleb selleks valida õiged, moodsad ja sobivad meetodid.

12:48 Esimees Eiki Nestor
Mihhail Stalnuhhinil on õigus vastusõnavõtuks. Palun!

12:48 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh, härra esimees! Ma alati väga suure austusega kuulan kõike, mida räägib härra Adams. Aga vähemalt ühes ma olen kindel: Euroopa kuninglikel peredel ja nende perede leskedel ei ole absoluutselt mitte midagi ühist Ida-Virumaa ja kogu Eesti leskedega.

12:48 Esimees Eiki Nestor
Rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 110 esimesel lugemisel tagasi lükata. Seda ettepanekut tuleb täiskogul hääletada.
Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 110 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada! Hääletamise ajal palun vaikust!
Hääletustulemused

Juhtivkomisjoni ettepaneku poolt on 53 Riigikogu liiget, vastu 30, erapooletuid 5. Eelnõu 110 on esimesel lugemisel tagasi lükatud.

Istungi lõpp kell 12.52.